

elpou.cat | 4,50€ | setembre 2025 | Núm. 422

EL POU DE LA GALLINA

REVISTA MANRESANA D'INFORMACIÓ I OPINIÓ

MANRESA 1975, REPRESSIÓ I ESPERANCES

L'entrevista a Maurici Majó, paleta i restaurador

CLÍNICA
UNIVERSITÀRIA
UMANRESA

Especialistes al servei de la teva salut

Servei de Fisioteràpia

- Fisioteràpia musculoesquelètica
- Tractament del dolor crònic
- Fisioteràpia en malalties neurològiques
- Fisioteràpia cardiorespiratòria
- Fisioteràpia vestibular
- Fisioteràpia orofacial
- Grups d'activitat física i salut

Servei de Podologia

- Quiropodologia
- Exploracions biomecàniques
- Ortopodologia
- Podologia pediàtrica
- Podologia esportiva
- Atenció al peu diabètic
- Cirurgia podològica

Servei de Logopèdia

- Alteracions orofacials
- Alteracions de la veu
- Alteracions de la fluència
- Neurologopèdia
- Logopèdia oncològica

Servei d'Odontologia

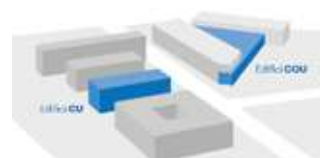
- Odontologia conservadora
- Periodòncia
- Cirurgia oral i implants
- Odontopediatria
- Ortodòncia
- Prostodòncia i rehabilitacions protètiques
- Radiodiagnòstic digital i escàners intraorals

Atenció privada o concertada amb mútues, associacions, institucions i entitats.

93 875 73 10 | clinicauniversitaria@umanresa.cat
www.clinicauniversitaria.cat

Edifici CU
Av. Universitària, 8. Manresa

Edifici COU
Ptge. Francesca Espinel, 1. Manresa

L'ombra allargada del franquisme

CLARET & GUBIANAS 2025

Recuperar la memòria de 1975 podria quedar en un exercici nostàlgic d'aquell darrer any del franquisme on, suposadament, tothom ja se sentia demòcrata i donava la dictadura per amortitzada. La seva recuperació detallada, però, ens indica que tot i ser a les acaballes, el règim va mantenir fins a l'últim dia –i més enllà i tot– la repressió contra qualsevol mena de dissidència. Per això, en la nostra portada, hem volgut situar-hi algunes de les persones que a Manresa en van pagar un preu en forma de detenció, empresonament i, de vegades, també tortura. No hi són tots, però el grup és prou representatiu i aporta un missatge del tot contemporani: els drets civils i la democràcia no s'obtenen sinó que es guanyen, i cal defensar-los quotidianament. Que mig segle després la realitat no sembli ajudar-hi encara fa l'exercici de memòria més necessari que mai. De la mateixa manera, convé reescriure què va representar la transició a banda de la instauració d'un règim polític teòricament

més aperturista, tot i que, en el fons, tot quedés *atado y bien atado*.

Amb aquest reportatge, **El Pou de la gallina** se suma a la commemoració dels 50 anys de les últimes detencions del franquisme a la ciutat i la lluita per recuperar els drets i les llibertats. Es tracta d'un programa d'activitats que va començar el 29 d'agost i que preveu una quinzena d'actes a càrrec de dotze entitats de la ciutat. De tots ells, el del dimecres 8 d'octubre al saló de sessions de l'Ajuntament de Manresa suposarà un reconeixement institucional a totes les persones represaliades pel franquisme. Un règim que sembla no haver-se extingit del tot quan surten a la llum moviments del *deep state* espanyol com l'operació Catalunya o creixen de manera ràpida els idearis dels partits d'extrema dreta. La recuperació de la memòria històrica és vital per saber d'on venim i identificar quan els cicles de la història estan a punt de repetir-se. Aquest mes descobrim l'ombra allargada del franquisme.

Taula rodona sobre els 60 anys d'Ampans

El dia 2 de juliol es va fer una nova taula rodona, dins del cicle *Temes del Pou*, a la Sala d'Actes del Casino, sobre *Ampans, 60 anys creixent dia a dia*, amb la participació de Janeta Camps, directora dels serveis residencials d'Ampans; Fina Riera, responsable de Treball Social, i Lluís Sanchez, president de la fundació Ampans. Durant l'acte es va presentar la revista d'estiu, que en el tema central fa un recorregut per la història i el moment actual de l'entitat, que, a través dels seus múltiples serveis, té 1.400 professionals i atén unes quatre mil persones amb problemàtiques diverses i en un radi geogràfic cada vegada més ampli.

Recordem Víctor Feliu

El dia 19 d'agost ens va deixar Víctor Feliu. La ciutat perd un lluitador bregós i constant que va concebre la política només com a eina de participació i en va saber ser testimoni. Ens plau recordar les seves col·laboracions periòdiques a la revista, d'entre les quals destaquem la participació en el tema *Tòpics manresans*, d'octubre de 2022 (a la foto, el Víctor participant en la taula rodona de presentació de la revista, ara fa tres anys, al Centre Cultural del Casino).

Estada a la redacció

Aquest mes de juliol, **El Pou de la gallina** ha comptat amb la participació quotidiana de Rita Casadevall, estudiant de batxillerat a l'institut Lluís de Peguera, que va triar la nostra redacció per fer una estada a l'empresa. La Rita ha estat una eficient col·laboradora en tasques de difusió a les xarxes o en la redacció d'aquest tema del mes sobre Manresa 1975, entre molts d'altres exercicis que esperem que li hagin estat motiu d'aprenentatge.

Presentació del llibre 'El parlar de Manresa'

Ens plau anunciar-vos que el dimarts 30 de setembre es presenta al Museu del Barroc, a les set del vespre, el llibre *El parlar de Manresa*. Editat per Zenobita, amb el suport de l'Ajuntament de Manresa, el llibre recull una descripció de les característiques peculiars de la llengua de la ciutat, a partir dels textos publicats en aquesta revista, a la secció *Lèxic a la manresana*, a cura de Jaume Puig. Les il·lustracions són obra de Jaume Gubianas, també col·laborador habitual de la revista.

SUBSCRIU-TE AL **POU**...

... i per només **45€** t'enviarem mensualment la revista tot un any a qualsevol lloc del món!
elpou.cat/seccio/subscripcio

Associació cultural El Pou de la gallina

President: Jaume Puig

Vicepresident: Ramon Fontdevila

Secretària: Lourdes Muñoz

Tresorer: Francesc García

Vocals: Joan Cals, Carles Claret,

Josep Maria Mata, Lluís Matamala,

Josep R. Mora, Montse Rosell, Jordi

Sardans, Teresa Torra i Joan Vilamala.

**Redacció, administració,
publicitat i subscripcions:**

Carrer Sobrerroca, 24, baixos

08241 - Manresa

Telèfon: 93 872 50 18

www.elpou.cat

elpou@elpou.cat

Revista fundada el 1987

Membre de l'Associació

Catalana de la Premsa Comarcal

Premi Tasis Torrent 1991

Coordinador: Jordi Sardans

Cap de redacció: Carles Claret

Redacció: Jordi Estrada, Marta Jorge,
Josep M. Oliva, Alba Pararols, Ferran Sar-
dans, Joana Vilar, Lluís Virós.

Disseny: Carles Claret i Marc Prat

Maquetació: Marc Prat

Portada: Manresans represaliats al final
de la dictadura, al Museu del Barroc (Foto
d'Enric Casas)

Fotografia: Jordi Alavedra, Enric Casas,
Joan Closas.

Col·laboradors: Isaac Bosch, Maria Camp,
Llorenç Capdevila, Jordi Casas, Ignasi Ce-
brian, Cercle Artístic de Manresa, Col·legi
d'Enginyers Tècnics Industrials de Manresa,
Laura Estrada, El Galliner, Jordi Girabal, Jo-
sep Girabal, Jaume Gubianas, Robert Martí,
Josep M. Mata, Javi Oviedo, Maria Picassó,
Quaderns de Taller, Erques Torres, Laura Vi-
dal, Joan Vilamala.

Administració:

Joana Vilar

Impressió:

Difoprint, SL.

General Prim, 3-5.

08272 Sant Fruitós de Bages

Tel. 93 876 05 27

Distribució:

Sobrerroca Centre SL.

Tel. 93 873 92 34

Dipòsit Legal:

B-13.528-1987

ISSN: 2253-6647

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament
de la Presidència

Les col·laboracions que apareixen
signades a la revista no representen,
necessàriament, l'opinió
d'El Pou de la gallina

6 **DE MES A MES**

8 **ÀLBUM DE VISITES** MARTA SHANTI

Jordi Estrada

9 **600 PARAULES** SETANTA-TRES ANYS NO SÓN RES. Oriol Pérez

10 **FAVETS...**

QUANTA COMÈDIA. Josep M. Oliva

AL COMPANY HUGUET. Jordi Sardans

11 **...I TREMENDES**

EL PAÍS QUE DEIXEM. Marta Jorge

ANIVERSARIS. Àngels Fusté

12 **TEMA DEL MES**

1975, UN ANY QUE NO S'OBLIDA

Rita Casadevall i Ramon Fontdevila

30 **D'AQUÍ I D'ALLÀ** MAURICI UBIERGO (EUA)

32 **INNOVACIÓ I TECNOLOGIA** EL BIOMETÀ, UNA NOVA OPCIÓ PER A

LA DESCARBONITZACIÓ ENERGÈTICA. Josep M. Macià

33 **SAPS QUÈ MENGES?** MENYS GREIX, MÉS INTERROGANTS. Marta Jorge

34 **INDRETS** DE MURA AL MOLÍ DEL MIG. Josep M. Mata i Josep Girabal

35 **NATURA URBANA** LA NOSTRA LITERATURA DE MEDI AMBIENT.

Ignasi Cebrian

36 **L'ENTREVISTA** MAURICI MAJÓ CLARET. Jordi Sardans

41 **QUADERN OBERT** Antolina Vilaseca

42 **FILA CULTURAL** BADIA-PUIG. Jordi Estrada

44 **LÈXIC A LA MANRESANA** EL PARLAR DE MANRESA JA TÉ LLIBRE.

Jaume Puig

45 **CRÒNICA SOCIAL** APLEC EXCURSIONISTA AL GRUP ESCOLAR (1922). J. S.

46 **PROPOSTES** Maria Camp, Joan Morros, Aleix Solergibert i Laura Vidal

47 **PATRIMONI CIUTADÀ** CASA DE LA CULLA. Lluís Virós

48 **FANAL DE CUA**

BIQUINI TOT L'ANY. Llorenç Capdevila

MESTRE RUAIX. Joaquim Noguero

49 **EL CUL DEL POU**

L'Ajuntament redueix la Zona de Baixes Emissions

3 de juliol. L'Ajuntament aprova la nova proposta de zona de baixes emissions (ZBE), una versió molt més reduïda respecte de la presentada el setembre passat. L'endemà, Junts demana a l'alcalde que es disculpi pel dany en la reputació de la ciutat.

S'adjudiquen dos quioscos del Passeig

7 de juliol. El quiosc del Quimet i el de Canaletes, que no s'havien pogut adjudicar per falta d'aspirants, són gestionats finalment pel jove empresari Imad Boulehoual, després que es rebaixés l'import de la concessió, de 15.000 a 9.000 euros.

Pere Miró, fill predilecte de la ciutat

9 de juliol. El saló de sessions acull el nomenament de Pere Miró Sellarès, alt directiu del COI durant 33 anys, com a Fill Predilecte de la ciutat. L'homenatge es clou amb un acte multitudinari al Kursaal, amb una vintena d'atletes olímpics.

Illa anuncia que desdoblirà la C-55

12 de juliol. En el marc d'una conferència sobre el lideratge de Catalunya al Museu de l'Aigua i el Tèxtil, el president Illa anuncia que el Govern preveu desdoblir la C-55, entre Manresa i Sant Vicenç de Castellet, l'any 2030.

El ple reivindica el convent de les Caputxines

17 de juliol. Una moció conjunta de tots els partits demana que es faci realitat la voluntat de les germanes caputxines perquè el seu convent sigui per a la ciutat. Hi assisteix la germana Pilar Lumbreras, acompanyada per una quarantena de persones.

El formatge, el convidat de la Festa del Tomàquet

19 de juliol. Un ramat de 120 cabres fa parada a Can Poc Oli i l'endemà travessa la ciutat, en la Festa del Tomàquet, que el dia 24 ofereix el sopar al Museu de l'Aigua i el Tèxtil, amb 180 comensals, i el dia 26 el mercat, amb el formatge com a convidat.

Desmunten el retaule de Sant Marc

23 de juliol. El retaule de Sant Marc de la Seu és traslladat a Madrid, on serà restaurat, abans de formar part, juntament amb el Frontal Florentí, de la mostra *A la manera de Italia* que s'inaugurarà al Prado el 2026.

Lax'n'busto triomfa al Sons del Camí

26 de juliol. Lax'n'busto, amb 4.000 persones al Palau Firal, clou la programació del festival d'estiu Sons del Camí, que havia començat el dia 17 als jardins de la Cova amb Jo Jet i Maria Ribot, i amb altres artistes com Anaïs Vila o Pau Vallvé.

fa 25 anys

La revista analitzava la Manresa del demà

El número d'octubre del 2000 de la revista publicava el reportatge de Lluís Cuberes, amb fotografies de Francesc Rubí: *Manresa transforma la seva fesomia*. S'hi parlava de la coincidència temporal d'un seguit d'elements econòmics, polítics i socials que havien de fer canviar substancialment l'entramat urbanístic de la ciutat i que conformarien nous paisatges urbans als sectors dels Trullols, les Bases de Manresa, Cal Gravat, Can Font, l'avinguda Francesc Macià i la de la Divina Pastora, els quals requerien una harmonització entre el sòl destinat a ús públic i el destinat a habitatge.

El pla urbanístic de la Parada tirava endavant

El dia 22 de setembre, el gerent d'Incasòl, Antoni Paradell, i l'alcalde Jordi Valls signaven el conveni sobre el Pla Urbanístic de la Parada, que en una primera etapa preveia l'edificació de 900 habitatges. El dia 7 havia dimitit la junta de Creu Roja Manresa, presidida per Florenci Serra, per diferències amb la direcció provincial. El dia 16 arribava el Correllengua a la ciutat, organitzat per la CAL i l'endemà el parc de l'Agulla acollia la 17 Trobada de Cantaires d'Havaneres del Cor de Catalunya. Finalment, el dia 30, el segon Festival de Cinema de Manresa vivia una edició potenciada amb actes populars al carrer, com l'Espai Plácido o la CineFira.

Pere-Joan Cardona, catedràtic de microbiologia per la UAB

28 de juliol. El científic manresà Pere-Joan Cardona, referent en la lluita contra la tuberculosi, és nomenat catedràtic de Microbiologia per la UAB.

Festes de Sant Ignasi

31 de juliol. Amb l'actuació prèvia de Marta Shanti al Pou de Llum, el dia de Sant Ignasi comença amb una botifarrada popular i es clou amb un sopar a la fresca a la plaça Major, amb actes per a públic familiar, misses i un concert del cor Lupulus.

Manresa acomiada Txell Fusté, Maite Cots i Víctor Feliu

4 d'agost. L'entorn de la Cova acull l'emotiu comiat a Txell Fusté, amb participació de l'Esbart Manresà, Xàldiga i les Vilatucades. El dia 6 mor als 51 anys la mestra Maite Cots, membre de Xàldiga, que l'homenatja amb el Bou del Correfoc. El dia 21 el teixit social acomiada Víctor Feliu, mort el dia 19, als 75 anys. El dia 28 troben mort, en la ruta del pic Perdiguero, el muntanyenc Josep Àngel Flores, de 53 anys. I el dia 29, mor als 88 anys l'actriu de teatre amateur Lola Monrós.

Una exposició recorda l'Assemblea del Bages

30 d'agost. El Claustre del Museu acull la inauguració de l'exposició, comissariada per Ignasi Perramon, *L'Assemblea Democràtica del Bages: una pionera oposició al*

Pere Miró al teatre Kursaal (foto Hasmukh Kerai)

franquisme, amb l'assistència de molts dels protagonistes dels fets, de fa 50 anys.

Microscopies arriba al parc del Cardener

31 d'agost. Una obra de Dolors Puigdemont s'incorpora a l'itinerari escultòric, en la sisena edició del festival d'art i natura Microscopies, que porta nou propostes efímeres al parc del Cardener.

Festa Major multitudinària

31 de juliol. Un emotiu i multitudinari pregó dels actors Jan i Marc Buxaderas obre el gruix d'actes d'una Festa Major en què destaquen les visites al cinema Atlàntida i als espais de repressió franquista, i els concerts de Doctor Prats i Catarres. L'Alternativa també aplega molts assistents, després que l'Ajuntament permeti els 85 decibels.

Amunt i avall, per Jordi Sardans

Visites a la Manresa desconeguda

Del Catalunya a l'Atlàntida: dos cinemes emblemàtics és com els organitzadors de les visites –la secció de Patrimoni de l'Ajuntament i el Centre d'Estudis del Bages, amb les facilitats donades per l'empresa Espectacles Padró Cabot i d'altres col·laboradors– van marcar el camp d'actuació perquè els visitants poguessin conèixer les dues sales que van significar l'època daurada del cinema presencial de la ciutat, en una etapa en què gairebé tothom anava a veure cinema a les sales d'exhibició. Amb la col·laboració del Galliner i del Grup de teatre Parany, la gran afluència de participants en les visites del dijous dia 28 va poder gaudir i recordar com eren les sales petites de l'Atlàntida, justament edificades damunt el solar de l'antic cinema Catalunya, i el maquinista Prat va mostrar com treballava la màquina que en feia possible la projecció. El bon estat de conservació de les tres sales va fer preguntar-se a molts dels assistents si no serien recuperables per fer-hi actes puntuals.

Augment de queixes pels residus

Si el juliol les associacions de veïns de Manresa ja alertaven de l'augment de punts conflictius pel que fa a la manca de neteja i al volum de residus al carrer, durant el mes d'agost les queixes es van generalitzar sobretot al barri antic, històricament el més conflictiu, perquè fa dècades que ha estat deixat de la mà de Déu. Hi ha hagut queixes més moderades a la Balconada i Cal Gravat, la Sagrada Família, les Escodines o la carretera de Santpedor. El nou sistema de recollida de residus que es va posar en marxa a mitjans de l'any passat de manera progressiva necessita temps per anar-se consolidant, però alguna de les mesures empreses són força impopulars, com ara el fet que el contenidor del rebuig tan sols es pugui obrir un dia a la setmana. Modificar el lloc de l'emplaçament d'alguns contenidors del centre de la ciutat coincidint amb zones on l'activitat principal són negocis com restauració, que genera molts residus, ha comportat situacions problemàtiques que es podien preveure.

Marta Shanti, íntima i rebel

Jordi Estrada
Fotografia de Joan Closas

La seva estrena a Manresa no podia haver coincidit en un lloc, un dia i una hora més especials: a redós del Pou de Llum, on Ignasi va albirar el més enllà d'aquell camí iniciat a Loiola; el dia que la jove cantautora feia anys i al punt que el sol començava a esbiaixar-se darrere l'horitzó. Un escenari ideal perquè Shanti presentés el seu darrer treball discogràfic, *On comença el camí*, un camí vital i artístic de llarg recorregut, en què s'alternen diversos estils –del folk al rock, passant pel pop, el soul i fins el rap– i se succeeixen els missatges. Perquè en les seves cançons tan importants són les lletres com la melodia, el ritme, la veu, la dicció, l'expressió i el moviment del cos. Són cançons que ens parlen d'abraçades que aturen el temps i ens fan tocar el cel, de vides

estroncades abans de néixer, de la reivindicació de la memòria i la necessitat de combatre el pas del temps amb més vida, d'esbandir la por i atrevir-te a ser qui ets, de l'herba fresca sota l'asfalt, de la tendresa contra la duresa cruel del món, de la fusió amb la terra, amb la gent que estimes... La seva divisa és ser feliç –així mateix ho proclama obertament en una cançó: *He decidit ser feliç*– i ser-ho en companyia del proïsme, perquè «la felicitat només és plena quan es comparteix». Una felicitat que, com la vida, la bellesa, el país i la justícia, cal construir dia a dia amb la complicitat de «les persones vitamina, les persones arrel, les persones llum», tres qualificatius que defineixen la personalitat i l'obra de qui els reivindica. Un vespre tan màgic com una cuca de llum al fons del pou d'una nit d'estiu.

Oriol Pérez Treviño

Setanta-tres anys no són res

La ciutat de Manresa, en els darrers mesos, ha tingut el privilegi de poder gaudir de la saviesa i dels fruits d'un dels grans homenots de la nostra tribu. Es tracta del músic, investigador i etnomusicòleg Artur Blasco i Giné (1933). Escriure sobre l'Artur és fer-ho ja no només sobre un dels noms fonamentals de la música tradicional catalana, sinó haver-ho de fer sobre un savi com els d'antany. Saviesa iniciada amb una formació universitària de biòleg, però que es va anar engrandint amb viatges llunyans al Líban, Islàndia, Suècia i un munt d'experiències que, possiblement, no fan més que corroborar la veritat dels darrers versos del *Viatge a Ítaca* de Kavafis: *Savi, com bé t'has fet, / sabràs el que volen dir les Ítaques*.

Trobar-se amb Artur Blasco és, en efecte, realitzar la visita a una Ítaca feta home. De conversa amena, profunda i senzilla, però també de memòria prodigiosa i acompanyat sempre d'una bona cervesa –no n'esmentarem la marca per allò de la propaganda encoberta–, el més sorprenent de l'Artur no és el que ha fet sinó el que està encara per fer o està portant a terme. Va ser així com el passat mes de maig, Artur Blasco va ser a Manresa per presentar la inauguració de l'exposició de pintura del seu pare, el metge-pintor Pere Blasco Echagüe (1905-1975), que va presentar-se al Centre Cultural el Casino. Va ser una bona exposició, comissariada per Josep Maria Massegú Bruguera, on va posar al descobert la praxi pictòrica de Pere Blasco, un exemple de l'existència de metges humanistes que, a part de la seva labor mèdica, cultivaven i cultiven l'esperit a través de la poesia, el dibuix, la pintura o la música. La pintura de l'aragonès Pere Blasco n'és un exemple que s'afegeix a d'altres existents a la mateixa ciutat de Manresa. Just dos mesos després, Artur Blasco va tornar a ser a la

ciutat. Aquesta vegada com a director artístic i participant de la Mostra de la Trobada dels Acordionistes d'Ar-sèguel, un festival que ha de ser considerat el més antic pel que fa a la música tradicional a Catalunya, i també com un dels festivals d'acordió diatònic més importants d'Europa. Gràcies a les diligències i gestions realitzades per Josep Huguet i Ignasi Perramon, de D'arrel, i Albert Tulleuda es va aconseguir que, dins del Festival Sons del Camí, es pogués gaudir d'un tast del certamen que és una referència absoluta de la música tradicional.

No amagaré que m'uneix una estreta amistat amb Artur Blasco i a la seva família, però això no treu que no aprofiti aquesta columna per expressar la meua estranyesa pel fet que una institució com Blasco no hagi estat reconegut encara amb el Premi Bages de Cultura. Algú m'ha dit que no ho és per haver nascut a Barcelona. Va néixer, efectivament, a Barcelona perquè va ser també pioner en això de néixer en un hospital i va ser el seu pare qui ho va determinar. Però les arrels de Blasco són bagenques, santpedorenques i manresanes, fins al punt que, en la inauguració de l'exposició, ens va deixar a tots perplexos en entregar a la regidora Tània Infante dos volums de la biblioteca de l'antic Casino davant de la sorpresa general. Va dir: «Jo torno sempre les coses, encara que sigui tard».

Els va tornar setanta-tres anys després. M'agradaria que a les portes de decidir quin ha de ser el nou Premi Bages de Cultura el jurat tingui en compte el nom d'Artur Blasco. Ja no només per haver estat Premi d'Actuació Cívica de la Fundació Lluís Carulla (1998), Creu de Sant Jordi (2001), Premi Nacional de Cultura Popular (2004) i Premi Nacional Joan Coromines (2008), sinó perquè també és un exemple de civisme, en retornar llibres encara que sigui setanta-tres anys després. I és que setanta-tres anys no són res.

M'agradaria
que a l'hora
de decidir
el nou
Premi Bages
de Cultura
el jurat tingui en
compte el nom
d'Artur Blasco

Josep M. Oliva

Jordi Sardans

Quanta comèdia

Quan lleigeixo el diari no solo dedicar gaire atenció a les pàgines d'esports, però fa uns dies, concretament el 21 d'agost, llegint *El Periódico* em vaig trobar amb un destacat d'una entrevista que em va cridar l'atenció.

Era tan delirant que per un moment vaig pensar que ho havia llegit malament, però sí, era ben bé el que havia entès. La cita era extreta d'una entrevista amb una tal Amanda Gutiérrez i versava sobre la seva renúncia a seguir sent la presidenta de FUTPRO, el sindicat majoritari del futbol femení. Exactament deia: «Tinc tots els números perquè molta gent m'odi: dona, jove, lesbiana, advocada...». Per a una obra del gènere absurd la frase no hauria estat malament, però si intentem entendre-la com una declaració que vol ser coherent, no hi trobo el sentit per enlloc. Donant-li voltes buscant-li una explicació, tan sols em va semblar que sortia de la norma, per dir-ho d'alguna manera, pel fet de ser lesbiana. Que per ser-ho pot sentir-se incompresa per algunes persones? Segur que sí. Que pot ser objecte de comentaris per aquest fet? Doncs segur que també. Però odiada? Em costa de creure. I sentir-se odiada per ser dona, per ser jove o per ser advocada ja em sembla francament desbaratat, de bojós, vaja.

En aquesta època tan de ximpler que ens ha tocat viure, per a molta gent penjar-se l'etiqueta d'*invisibilitzat*, *estigmatitzat* o *vulnerable* –entre molts altres greuges per als quals no paren d'inventar-se adjectius– és l'equivalent a mostrar una ferida de guerra. Una manera de sentir-se membres d'un club que els fa diferents dels altres. El club dels que necessiten poder-se sentir ofesos per reivindicar la seva dignitat. Tot força rebuscat i patètic, la veritat. Sentir-se víctima d'un *delicte d'odi* –que és una de les darreres incorporacions al catàleg d'oprobis– implica una gravetat més gran que sentir-se menystingut o discriminat. Per això a l'expresidenta del sindicat de futbolistes li devia semblar que dir que tenia molts números per ser odiada –és fort, eh–, la feia una víctima de més categoria que no pas si deia que no la tenien per res. I en el seu desvari va dir el que va dir, una cosa sense cap ni peus. A la vida real, les que pateixen de debò tantes injustícies, ni tan sols hi saben posar un nom. Les afronten com poden, amb coratge i sense fer-se plànyer.

Al company Huguet

Fa cinquanta anys, la revista *Canigó* va dedicar un reportatge especial al Bages titulat: *El melic del Principat*. Ignasi Perramon, enginyer industrial, en l'article *Sobre una comarca interior gairebé estancada*, informava amb dades de la Delegació Comarcal de Sindicats de 1972 que l'ocupació en el tèxtil de tota la comarca del Bages arribava fins a les 18.000 persones, mentre que a la ciutat de Manresa el 1970 era de 5.700 treballadors al tèxtil, que ja venia d'una notable disminució, perquè el 1965 hi havia 12.013 treballadors/treballadores tèxtils a la ciutat. Ara, l'historiador, enginyer industrial, comunicador i exconseller de la Generalitat de Catalunya, de Comerç, Turisme i Consum, i d'Innovació, Universitats i Empresa per ERC, Josep Huguet Biosca, recorda aquella efemèride, en l'article *Fa cinquanta anys*, a Regió7, del 16 d'agost passat. Sembla clar que Huguet ha comparat erròniament les dades de la comarca amb les de la ciutat, ja que en dues frases consecutives cita correctament que el 1972 l'ocupació en el tèxtil al Bages arribava fins a les 18.000 persones, però després, parlant de les diverses crisis, diu que el 1965, hi havia 12.013 treballadors, el 1966, havien baixat a 6.989 i el 1970, fins als 5.700. Tot plegat, sense especificar que es tracta de dades només de Manresa. El transfons és correcte: el tèxtil estava en una crisi profunda des de mitjan dels anys seixanta, però en confondre la població activa de Manresa amb la del Bages, les xifres que dona semblen dir el contrari. Metodològicament, també és confús l'ús del mot *rams*, que equival a subsectors, quan en realitat està parlant de sectors com el tèxtil o el metall.

El més greu de tot és que Huguet torna a caure en l'error de creure que hi havia 3.000 obreres a la Fàbrica Nova, als anys cinquanta. Com vam mostrar amb l'historiador Lluís Virós, basant-nos en els llibres salarials, sumant les fàbriques de Bertrand Serra: Fàbrica Nova i Remei, el Guix i la de Sant Fruitós, la xifra màxima de treballadores és de 2.172, el novembre de 1953, amb una mitjana durant tota la dècada al voltant dels 2.000 obrers. L'error prové de la propaganda municipal al principi del procés de rehabilitació, en la qual es deia que «3.000 obreres a la fàbrica nova seran substituïdes per 3.000 estudiants de la Universitat Politècnica de Catalunya»-ara han baixat fins a 2.500.

Marta Jorge

El país que deixem

Arran d'una conversa amb el meu pare intento posar paraules a un sentiment que comparteixo amb ell, tot i haver tingut la gran sort d'haver nascut en una època força més fàcil. Nascut a la postguerra, ell em transmetia fa poc la seva decepció en parlar del país que deixarà enrere. Tot i assegurar que ja ho té tot fet, li sap greu veure com està tot. I no ho deia amb ressentiment ni amb amargor. Ho deia amb aquell desencant pausat dels qui han viscut prou per veure les il·lusions apagar-se a poc a poc. El seu relat vital és com el de tants. Una infantesa marcada per la pobresa, una joventut de silenci i por, i la maduresa pròpia d'un canvi anhelat. El canvi semblava prometedor. Veia amb esperança com la democràcia obria pas a la llibertat, com l'educació i la sanitat esdevenien drets i no pas favors o com l'Europa de les oportunitats semblava propera. Sobretot va creure com molts que el futur, per fi, podia ser millor que el passat. I no era un optimisme ingenu, era una necessitat. Diria que és la que jo mateixa tinc, tot i que cada cop em costa més: la de creure que un futur molt millor és possible.

Les coses han canviat –i molt– en els darrers temps. I ell se sent traït. El soroll constant dels escàndols, la corrupció institucionalitzada, l'abisme entre la ciutadania i els qui governen... Tot això el fa sentir força lluny d'un país que estima, però que no acaba de reconèixer. Es pregunta què ha passat amb aquell país que volia caminar endavant. Jo, sense respostes, només puc callar. Perquè és cert que hem construït moltes coses, però també hem deixat perdre massa. Entenc aquesta ferida profunda d'aquells que veuen desdibuixar-se el llegat pel qual han lluitat tota una vida. I no per nostàlgia mal entesa, sinó per enyorança d'allò que podria haver estat però no ha arribat. En tot cas, encara puc detectar una espurna d'esperança al seu gest.

Malgrat la decepció, el meu pare segueix votant, escoltant, llegint i opinant. No s'ha rendit del tot. I segurament d'això es tracta. De no resignar-nos del tot, de deixar el desencant i seguir exigint un país millor. Que reflecteixi l'esperança tenaç dels qui el sostenen amb dignitat cada dia. En definitiva, el país que mereixem.

Àngels Fusté

Aniversaris

Escriu aquestes ralles el dia del meu aniversari. En porto ja una bona pila a les espatlles. Alguns els he oblidat o en guardo una memòria difusa, barrejats els uns amb els altres. També n'hi ha que els tinc ben presents, sobretot els dels canvis de dècada, propicis per a les sorpreses organitzades en secret. També recordo bé el dels meus divuit anys, el juliol de 1985. No hi va haver festa, perquè els meus amics eren tots de campaments amb el cau, ni tampoc pastís, ni espelmes, ni música, ni confeti. I, amb tot, va ser especial.

Era un dimecres i feia calor. Molta. Havia sortit de l'hospital feia poc. Duia la cama enguixada i em desplaçava amb dificultat amb unes croses. Aquells dies, només llegia, feia alguna classe de repàs i omplia llibretes amb textos curts amb pretensions literàries. No era el millor pla per entrar a la majoria d'edat, però és el que hi havia.

El meu avi, veient-me avorrida i, potser també avorrit ell de fer-se trapes al solitari, em va organitzar una festa particular, en el doble sentit de privada i poc convencional. Em va fer pujar al seu quatre llaunes i em va dur fins al Pont de Vilomara. Quatre dies abans, un foc havia arrasat pràcticament tot el municipi. Havia estat dramàtic i tothom en parlava. Vam voltar un parell d'hores per les carreteres del Bages Sud, dalt d'aquell R4 blanc que ho era tot menys còmode. Sens dubte, va ser una idea estrafolària i insòlita, però el cert és que em va regalar una tarda de companyia, de xafarderia compartida, d'atenció exclusiva.

Evoco aquests records en llegir –i veure i escoltar, perquè la notícia s'ha escampat per tot arreu– que Lamine Yamal va celebrar els seus divuit anys amb una festa que va costar més de 40.000 euros, amb famosos, mags nans i noies seleccionades per talla de sostenidor. No li envejo gens. Només se m'acut desitjar-li que en faci molts més. És jove i encara és a temps d'aprendre que els conceptes d'exclusiu i memorable poden prendre moltes formes. I que les més selectes i ostentoses –i també ofensivament excèntriques– no són sempre les més autèntiques ni les que, amb el pas dels anys, recordarà amb més tendresa.

1975, un any que no s'oblida

Rita Casadevall
Ramon Fontdevila

Tothom qui té més de cinquanta anys recorda que el 20 de novembre de 1975 va morir el dictador Francisco Franco Bahamonde, *caudillo de España por la gracia de Dios*. Omnipresent durant quatre dècades, el *Generalísimo* havia accedit al poder des d'un cop d'estat militar per dirigir els destins d'Espanya. Però aquella tardor es moria després d'una llarga agonia difosa detalladament a tots els mitjans. És clar que 1975 va ser també un temps carregat d'expectatives que a Manresa es vivien intensament. I això malgrat la repressió contra qualsevol mena de dissidència, considerada sempre il·legal i subversiva, o els efectes d'una creixent crisi econòmica.

La dictadura agonitzava amb tota la seva crueltat. A desgrat d'una salut precària, Franco encara ordenaria cinc penes de mort, executades la matinada del 27 de setembre. El Consell de Ministres ja havia donat l'enterado a les sentències dels tribunals militars que, en un procés urgent i sense garanties, els condemnaven per terroristes. Es tractava de tres militants del Frente Revolucionario Antifascista Patriótico —FRAP— que van ser afusellats a Hoyo de Manzanares, i dos membres d'ETA, Àngel Otaegui afusellat a Burgos i Txiki Paredes, que ho va ser a Cerdanyola. Les seves condemnes i posteriors execucions generarien un immens rebuig que esdevindria internacional.

L'agonia de Franco també va anar acompanyada per la Marxa Verda del Marroc sobre el que havia estat el Sàhara espanyol, en un episodi de descolonització irresponsable i precipitat, tot just tres dies abans de la seva mort. Allò més important seria entronitzar Joan Carles I, tal i com havia disposat el mateix dictador el 1969, provant de garantir la continuïtat del règim.

El mon girava

Una crònica molt sintètica de 1975 també diu que a l'abril Bill Gates va fundar Microsoft, el mateix mes que amb la fugida dels Estats Units de Saigon s'acabava la guerra del Vietnam. Que al novembre va ser assassinat a Ostia Pier Paolo Pasolini o que Niki Lauda va guanyar per primer cop el campionat del món de Fórmula 1 —i que en la mateixa competició, a Barcelona, un accident del pilot Rolf Stommelen va segar la vida de quatre espectadors abocant el circuit urbà de Montjuïc al tancament. Molt més a la vora, el 3 de novembre, una explosió de grisú a la mina de lignit *Consolación*, a Fígols, va fer 30 morts.

Fotografia de Joan Villaplana del carrer Lluís Argemí, avui d'Ignasi Domènech. Datada el 25 de març de 1972, és una imatge precisa d'aquell final de règim: el carrer sense asfaltar i ocupat per la instal·lació elèctrica particular de la Fàbrica Nova, a la banda esquerra, vora un Seat 850 com a exponent del *desarrollismo* econòmic. A la dreta, amb una silueta anònima, hi ha els habitatges popularment anomenats *casas de xocolata*, que tot i ser de 1948 ja manifestaven símptomes de deteriorament. Al fons, la carretera del Pont de Vilomara i, més enllà, la foneria de la Maquinaria Industrial i els habitatges de la cooperativa de la Mare de Déu de Lourdes. ACBG.

Capçalera del Manresa. El jou i les fletxes no enganyen. Al costat, cartell de Joan Miró per al Congrés de Cultura Catalana, que es va perllongar fins el desembre de 1977.

Catalunya en efervescència

Un dels primers esdeveniments de 1975 va ser l'inici del Congrés de Cultura Catalana, que qüestionava la repressió lingüística i cultural de Catalunya i el seu drenatge econòmic. També aquella primavera es va celebrar a Barcelona el cicle de conferències *Les terceres vies a Europa*, amb Anton Cañellas, Ramon Trias Fargas, Joan Reventós, Josep Solé Barberà, Josep Pallach o Jordi Pujol, en un primer tast del futur sistema de partits català.

Amb més ambició, a primers d'any l'Assemblea de Catalunya reclamava a les forces democràtiques espanyoles el reconeixement polític del poble català i el seu dret d'autodeterminació. L'Assemblea era l'organisme unitari més important de l'antifranquisme que, des de 1971, agrupava la majoria de partits, sindicats i organitzacions socials del país, amb la participació d'intel·lectuals i sectors progressistes

de l'Església, i on se sumarien entitats culturals, associacions de veïns o col·legis professionals. A més, l'Assemblea es va organitzar territorialment: el mateix març de 1971 es fundava l'Assemblea Democràtica del Bages a l'església de Camps, en una primera reunió clandestina que va aplegar una seixantena de participants.

En aquest context també cal recordar que al maig Comissions Obreres va guanyar les eleccions sindicals que encara impulsava la Organización Sindical Española, popularment el *sindicat vertical*. CCOO, que havia seguit una política d'infiltració a l'OSE, s'imposava a la majoria dels grans centres industrials i la seva activitat es multiplicava en les més diverses protestes. En una creixent conflictivitat laboral, el moviment obrer esdevingué protagonista actiu d'aquella voluntat de canvi, amb la participació també de la UGT, la USO o la ressorgida CNT.

La Manresa del diari Manresa

Manresa va acomiadar el 1974 amb 66.207 habitants, molts dels quals ho van fer seguint la gala de TVE que dirigia Valerio Lazarov. L'estol de famosos no tenia alternativa: Lola Flores, Mari Carmen y sus muñecos, Toni Leblanc, Lina Morgan o, també, Mocedades, que serien al Mannix cinc dies després. I és des d'aquell Nadal que als anuncis sonava el *Vuelve a casa por Navidad* dels torrons El Almendro. Però no tothom tornava: les presons eren plenes i aquell mateix cap d'any mossèn Xirinachs començava una cinquena vaga de fam i reclamava l'amnistia en una carta oberta a Franco.

La nostra portada

Tot i que l'antifranquisme va ser un moviment transversal, el cert és que a alguns manresans aquesta actitud els va comportar detencions, empresonament i, de vegades, fins i tot tortures. Per això des d'*El Pou de la gallina* hem provat de reunir alguns dels protagonistes de l'antifranquisme en aquell final de règim al nou Museu del Barroc. No hi són ni hi podien ser tots, però, plegats, són el testimoni del preu de la lluita per la democràcia i les llibertats del nostre poble. Van ser cridats a declarar, detinguts i de vegades torturats abans de ser jutjats. I ens recorden que els drets civils només hi són quan algú s'arrisca a defensar-los. D'esquerra a dreta, Rufi Cerdan, Francesc Padullés, Joan Aurich, Joan Sala, Josep Fuentes, Jepi Subirana, Hermínia Torra, Carme Cots, Ignasi Perramon, Josep Ramon Mora i Manolo Ramos.

Una imatge del nou barri del Xup. Inaugurat el 1965, els veïns en denunciaven les deficiències. Foto Manolo Sánchez. ACBC.
A sota, esquela de Francesc Señal, el 30 de gener, a Manresa.

L'aparença volia ser de tranquil·litat. Només cal repassar el primer *Manresa* de l'any, del dijous dia 2. El diari, que dirigia Juan Antonio Lozano, sortia quatre cops per setmana, valia 7 pessetes i estava adscrit a la Red Catalana de Prensa, la xarxa informativa del Movimiento, tal i com proclamaven el jou i les fletxes falangistes a la capçalera. Les seves pàgines són un testimoni de la vida local encara que incomplet: evitaven el malestar social i, naturalment, l'activitat política clandestina. I quan publica l'esquela de Francesc Señal, mort a Mèxic el 28 de gener, deixa que sigui el lector sàgaç qui atribueixi aquesta circumstància a l'exili, sense dir ni un mot de la seva trajectòria com a diputat d'ERC a Madrid o els seus càrrecs al Ministeri del Treball o de cònsol al Canadà durant la República.

Només gràcies al tàndem de Josep Maria Bertran Teixidó i el fotògraf Manolo Sánchez, al *Manresa* hi apareixien les primeres gestores veïnals, fins i tot amb un espai propi, *Los Barrios son noticia*. Així, aquell gener es podien llegir notícies sobre l'assemblea de veïns de la Mion –la primera AV legalitzada el 1971– o titulars com

ara *Los vecinos del Xup descontentos con las reformas*, amb declaracions del seu president, Joaquín Vizcaíno, poc abans de ser descobert com a comunista. I és que mentre el diari *Manresa* es quedava amb les notes oficials o en el fet divers, la realitat entrava en ebullició.

Associacionisme

L'Associació de Veïns del Xup havia estat la segona a ser legalitzada, el 1973. La resta d'entitats veïnals a primers d'aquell 1975 eren quatre comissions gestores, a les Escodines, Saldes-plaça Catalunya, Sagrada Família i a la carretera de Santpedor. Totes esperaven que els aprovessin els estatuts, aprofitant la Ley de Asociaciones de 1964. Aquell mateix any s'hi afegirien les comissions gestores del Barri Antic,

Poble Nou, Valldaura i Font dels Capellans. El moviment veïnal esdevenia una nova eina de participació, amb reivindicacions d'equipaments, sobre el transport públic o contra les irregularitats urbanístiques. I, recollint els problemes de cada dia, esdevenia una altre front d'oposició al règim.

Paral·lelament aquell any a Manresa naixia el Secretariat d'Entitats, impulsat per Òmnium Cultural, que al llarg de dos anys esdevindria un assaig de coordinació i difusió de les activitats que organitzava el teixit associatiu. El Secretariat havia nascut amb motiu de la celebració del 500 aniversari del primer llibre imprès en català, però, més enllà d'això, també va promoure reivindicacions com ara la normalització del català o la preservació del

Campanya de reis: Calculadores Pons tria el català.
El *Curso de catalán* a l'Oms i de Prat

Casino. També va fer una recollida de signatures a favor de l'amnistia i, amb més complicacions de les previsibles, va proposar un monument en homenatge a Pau Casals.

La llengua catalana

Tot i l'absència de la llengua catalana als mitjans de comunicació, a les aules o a les institucions, sobta trobar al *Manresa*, abans de la festa dels Reis, un anunci només en català de Calculadores Pons, que oferia la màquina d'escriure Hermes per 3.250 pessetes: *Un regal que s'agraeix tota la vida*. Al seu costat, les nines de Famosa o els Madelman parlaven en castellà. El català només era la llengua de l'àmbit familiar, tal com demostren la majoria d'esqueles. O curiositats com la cotització de les divises del Banc Mercantil o les convocatòries del Centre d'Esports Manresa. I els anuncis de La Lionesa que, seguint el calendari tradicional, per tal de fer-se entendre evitaven castellanitzar els *tortells*, *llardons*, *garlandes* o *panellets*.

Singularment, aquell gener també s'anunciava un *curso de catalán* a l'escola Oms i de Prat impartit per Omnium Cultural i amb el suport de la Caja de Ahorros de Manresa. I el darrer pressupost municipal que va aprovar l'alcalde Soldevila aquell mes de març destinava 1,1 milions de pessetes perquè aquella tardor es fessin, a sis escoles públiques de la ciutat,

tres hores setmanals de català, també a càrrec d'Omnium. Tot tractat amb discreció: aquesta partida no va merèixer ni una paraula al ple de la corporació i el periodista Emili Vilanova, amb prou malícia, se n'estranyava en la crònica al *Manresa*. El gest contrastava massa amb el dels divuit regidors de l'Ajuntament de Barcelona –i després els de Girona– que aquell mateix març havien votat negativament a una partida per a l'ensenyament del català.

Una enquesta

Manresa publicava el dia 4 de gener una enquesta a dotze persones que contindrien «el auténtico palpitar de toda la Ciudad», des del regidor José María Marcos fins al director de l'emissora EAJ 51, José Mira, o el cap del parc de bombers, Antonio Tapias. I Ricardo Oliva, president del CE Manresa, l'actor Pedro Vicenç o el músic Martín Brunet... De les dotze veus, només una de femenina, la de Yolanda Caberol, delegada de la Secció Femenina. Només hi havia dues preguntes i, a la primera, l'acord és absolut: el millor que li havia passat a Manresa l'any 1974 havia estat l'obertura d'un nou accés a la NII per Olesa, amb el viaducte de la Puda. Veritablement les carreteres eren dels principals interessos que recollia *Manresa*, fent costat a l'alcalde Soldevila. La segona qüestió anava de desitjos per al 1975: que si més zones verdes, millors concerts, un nou poliesportiu... Només el jugador

de bàsquet Francisco Holgado sembla connectar amb la realitat: "*Que no se repitan los conflictos laborales*".

Màniga ampla, però no gaire

El *Manresa* era un diari del Movimient, però la màniga semblava fer-se més ampla: a primers de gener, i al costat de la cartellera dels set cinemes que regentava Modest Padró, s'hi publica l'article *Nuevo ciclo de cine club* comentant les tres sessions que des del dia 11, a la Sala Loiola, dedicarien a Sergei Eisenstein. Tot obviant la seva condició de rus i comunista, s'anunciaven *Alexander Nevsky*, *Iván el terrible* i *La conjura de los boyardos*, amb presentacions de Jordi Marsal la primera, i de Lluís Calderer les altres dues. No cal dir que cada projecció va ser també una lliçó de política.

Aquesta convivència entre l'oferta oficial i la més alternativa també es feia palesa als espais de música que Francesc Serrat redactava. Aquell gener tan aviat presentava el club de fans de Miguel Gallardo com es feia ressò dels nous discos de David Bowie, Víctor Jara o els Quilapayún! I en un breu amb fotografia avançava als lectors una primícia: "*El grupo manresano Fusioon està preparando un nuevo álbum en el que se incluirá la famosa obra Minorisa suite, dedicada a Manresa*".

Paral·lelament, la catalanitat anava trobant esclatxes: aquell 21 de febrer,

festa de la misteriosa Llum, per primera vegada des del final de la guerra la bandera catalana va tornar a onejar a la façana consistorial. I al maig és l'Ajuntament qui publica un anunci en català convidant a la proclamació dels XVII Jocs Florals. També el Cercle Artístic, en el seu segon curs de cultura romànica, programa una conferència del catedràtic Ignasi Bajona sobre els orígens de la literatura “*en nuestra lengua vernácula*”. Fins i tot el discurs feminista arriba a Manresa de la mà de Maria Aurèlia Capmany, que el divendres 14 de febrer pronuncia la conferència *La dona avui*, en un acte organitzat pel Col·legi d'Assistents Socials Torras i Bages, a la sala d'actes de la Caixa de Manresa.

Tot plegat, però, grinyolava. Així, a les Festes de la Llum d'aquell any es programa a la Seu l'audició de l'oratori *El Pessebre*, de Pau Casals, dirigit pel seu germà Enric, que n'havia fet l'orquestració. Pau Casals no feia ni dos anys que havia mort a Puerto Rico, sense haver tornat mai a territori espanyol. Una actitud que, més enllà del prestigi musical, no quedava mai reflectida enlloc. Potser per això, quan el Secretariat d'Entitats vol erigir-li un monument al passeig de Pere III, la prudència municipal de Ramon Roqueta –Soldevila ni responia!– els recomana situar-lo en un espai més discret. Discretíssim: al capdamunt del Puigterrà.

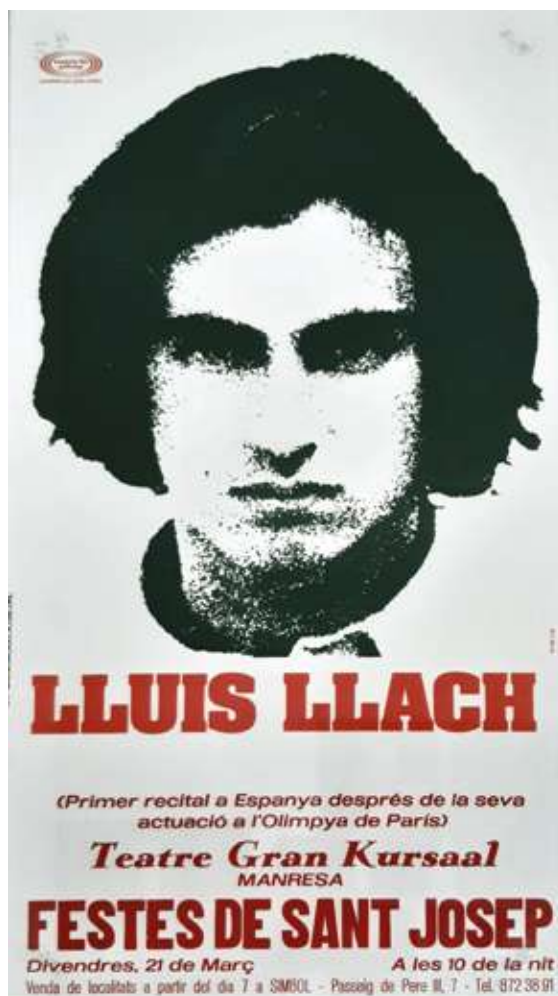
Entre l'arbitrarietat i l'autocensura, hi ha també el cas de la pel·lícula *Incuborosa*, presentada per Miquel Porter i Moix aquell febrer al Mannix. El film d'animació dels manresans Esparbé i Torras es qualificava de temàtica eròtica, però es tolerava perquè venia «*suavizada por los gags cómicos*». I seguint la tradició de la Innocentada, aquell desembre s'estrenaria *Ja sé que no s'estila* (*L'ascensor*), de la mà d'Agustí Soler i la Agrupación Manresana de Folklore. La 19a Innocentada s'instal·lava al Casino per acostar-se al cafè concert i, amb més de cent participants, es qualificava d'actual, atrevida i revolucionària. Van ser sis sessions d'èxit entre el 5 i el 8 de desembre, amb un discurs obert contra el caciquisme i la violència, impensable poc abans.

La cultura en concert

I és que al costat del dinamisme polític i sindical, la cultura serà un tercer focus d'agitació. Aquell any a Barcelona s'inaugura la Fundació Miró i també s'hi funden les Edicions de la Magrana, dirigides pel manresà Carles-Jordi Guardiola. A Manresa aquella tardor apareixerà el primer número de la revista literària *Faig*, sota el mestratge de Lluís Calderer, amb uns primers textos d'Antònia Tayadella, Neus Oliveras o Pere Fons. Però, fruit d'aquell període que hom ha anomenat *seixantisme*, el gran fenomen és la Nova Cançó, que batia rècords de multes i prohibicions, però que omplia tots els escenaris, com les 30.000 persones reunides a les Sis hores de cançó, a Canet.

A Manresa Lluís Llach serà al Kursaal el divendres 21 de març, acompanyat

de Joan Isaac, contractats per la comissió de festes del Poble Nou, una setmana abans que presentés al Palau de la Música *Viatge a Ítaca*. Gravat amb Manel Camp i Santi Arisa, *Viatge a Ítaca* serà el gran èxit discogràfic de l'any, amb més de 150.000 còpies. Tres mesos després, el 20 de juny, Raimon farà ple absolut a la Sala Lloïola: 900 entrades venudes a 100 pessetes, amb organització del Club Atlètic. Joan Morros conserva el registre que el seu pare feia de cada sessió. «Al mateix Lloïola hi trobarem els Esquirols presentant *Fent camí* o l'Ovidi Montllor i el Celdoni Fonoll la nit del 27 de setembre. També en Pius, els Coses o, el mes de novembre, una primeríssima Dharma». I sense cap subvenció: l'oferta aleshores fins i tot podia generar alguns beneficis per als organitzadors, molt sovint entitats.

Quatre novel·tats de 1975: els discs de Lluís Llach, *Viatge a Ítaca*; de Jaume Sisa, *Qualsevol nit pot sortir el sol*; d'Esquirols, *Fent camí* i de Fusioun, *Minorisa*. Cartell de Lluís Llach per al recital al Kursaal el 21 de març.

No cal dir que, com que l'acció política estava prohibida, molts d'aquells concerts esdevenien veritables actes reivindicatius. Amb tot, des d'aquell any això també anirà canviant i la transgressió adopta noves formes: Jaume Sisa va publicar *Qualsevol nit pot sortir el sol* i la Companyia Elèctrica Dharma *Diumenge*, i aquell juliol tots ells participarien al primer Canet Rock, de costat a Pau Riba, Oriol Tramvia, l'Orquestra Plateria o els manresans Fusioon, que aquell any enregistraven el seu tercer i darrer disc, *Minorisa*.

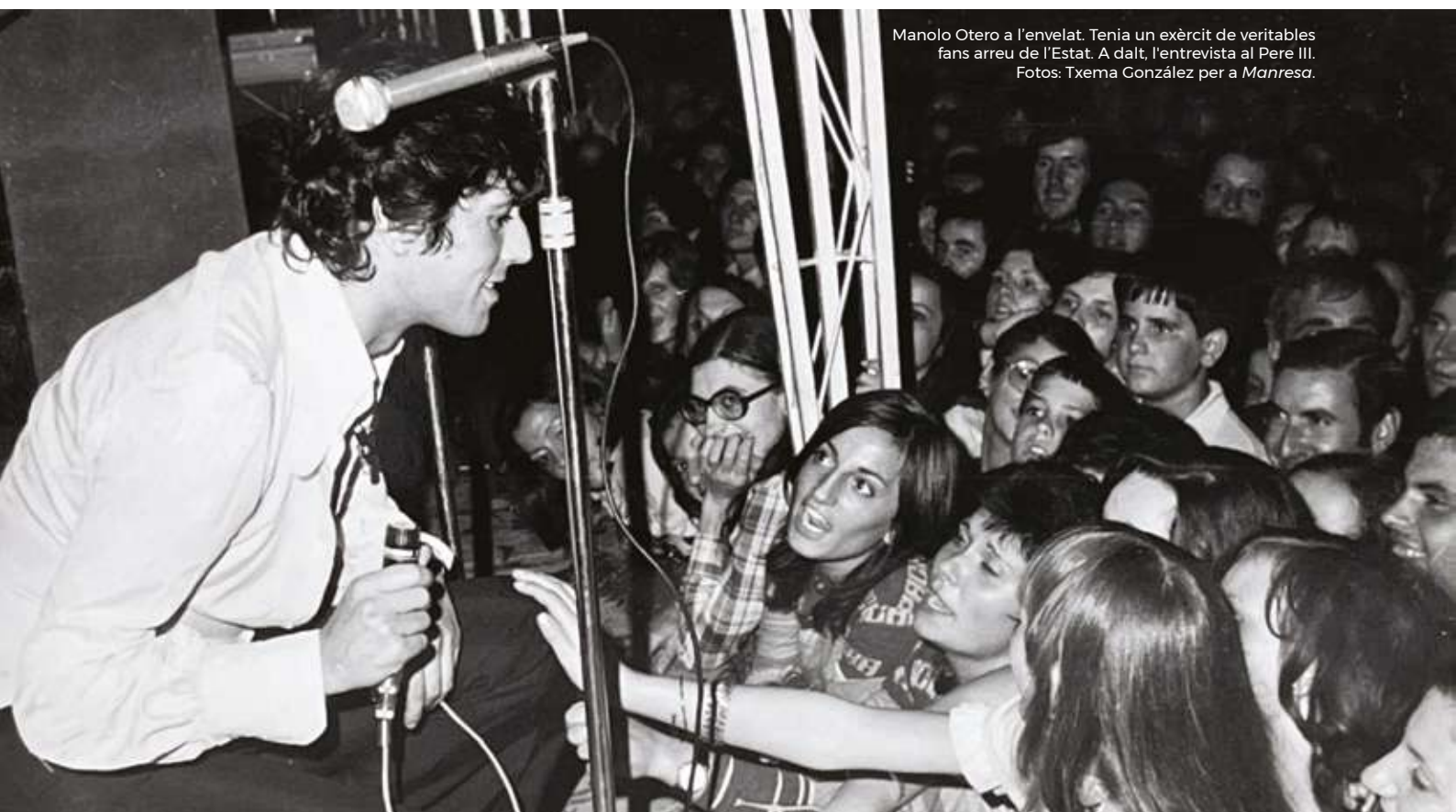
Paral·lelament, Manresa rebia les grans estrelles del *show bussines* hispànic. Així, la sala Mannix inaugurada feia cinc anys, programava artistes com Suzi Quatro, Dany Daniel o Patxi Andion, que els mesos de març i setembre tornava a omplir la sala. És clar que pel Mannix també hi passava la Principal de la Bisbal o Núria Feliu amb Joan Capri. O bé la Trinca per la revetlla de Sant Joan! La sala Atangia no feia curt: hi van passar Jeff Christie o Lone Star. Però probablement sigui la festa major d'aquell 1975 el millor exemple d'aquest *star-system*: el diu-

menge 31 d'agost l'oferta anava des de Rocío Jurado, al Mannix fins a Manolo Otero a l'envelat –va caldre la policia per anar del cotxe al camerino. I encara quedaven dos concerts de Julio Iglesias a l'Atangia!

El fotoperiodista Txema González els va retratar a tots i aquell vespre, acompanyant Francesc Serrat, van reunir-se al Pere III amb Manolo Otero, Rocío Jurado i el seu marit, el boxador

Pedro Carrasco, mentre sopaven. «No sé com s'ho manegaven per dur-los a Manresa, però aleshores venien tots!». És clar que l'èxit no estava garantit. Aquell setembre Raphael punxaria al Congost, com hi havia punxat Inger Nilson –Pipi Calzaslargas– en la seva gira peninsular. Ignasi Torras també explicarà al *Manresa*, decebut, com aquell novembre Montserrat Caballé només omplia mig Conservatori: «*Fracasó el público*».

Manolo Otero a l'envelat. Tenia un exèrcit de veritables fans arreu de l'Estat. A dalt, l'entrevista al Pere III.
Fotos: Txema González per a *Manresa*.

Presència del Movimiento

Amb aquest panorama de final de règim, hom podria suposar un plantejament editorial més obert, però el *Manresa* és lleial als seus orígens així que s'acosta el 24 de enero. El diari del dimarts 21 ja avançava a tres columnes el titular *LIBERACIÓN-36*, anunciant els actes commemoratius que la Jefatura local del Movimiento havia programat.

La retòrica era invariable, recordant els trenta-sis anys d'aquell 24 de gener de 1939. «*En la conmemoración del hito histórico que representa la efeméride se junta con el recuerdo vivo al igual que el primer día, para agradecer y recordar cuanto la liberación significó para Manresa en este caso concreto y para España en la nueva era que empezó con el 18 de julio y tuvo confirmación con la victoria total del primero de abril*». Hi va haver cinema escolar al Kursaal i, a la tarda, sardanes al Passeig. La commemoració acabaria amb una missa el diumenge 26 a Casa Caritat, evidenciant que ningú la preveia multitudinària.

En el mateix estil, el 10 de març el diari obre amb José Antonio Girón que, a Saragossa, s'havia adreçat a la Confederación Nacional de Excombatientes com a president. El titular va a tres columnes, i volia fer por: «*Queremos proclamar sin rodeos que no capitularemos ante nada o ante nadie*». Girón, de l'ala *búnker* franquista, es vantava de no reconèixer cap altra legitimitat que la del 18 de juliol i el *Manresa*, obedient, en reproduïa el despatx.

I si aquell 18 de juliol de 1975 no hi va haver portada franquista al *Manresa* va ser només perquè el diari –ho feia cada estiu– s'havia agafat vacances des de feia una setmana i fins a l'1 d'agost. L'acte, però, es va fer: corones de llover i crits de ritual sota el monòlit de la plaça de la Reforma, amb l'alcalde Ramon Soldevila i el cap local del Movimiento, Pere Carreras, al costat de la delegada de la Secció Femenina, Yolanda Caberol.

A dalt, el 24 de enero, portada del *Manresa*. Al costat, Ignasi Perramon i Carrió

Judici de la Comissió Ciutadana de Solidaritat

I és que més enllà d'aquesta retòrica franquista hi havia la repressió. És el cas de la Comissió Ciutadana de Solidaritat de Manresa, detinguda dos anys abans, el 1973. A *memoria.cat* –un web imprescindible per conèixer els fets en detall– Ignasi Perramon hi escriu els seus records del 9 d'abril. Encara vivia amb els seus pares quan la policia va trucar. «Però jo era a Terrassa estudiant enginyeria. Aleshores van detenir el meu pare, Jaume Perramon, que també era a la Comissió per l'HOAC, i a mi em van anar a esperar al migdia a l'estació, sense saber que jo arribava a la tarda».

Aquella matinada havien detingut Joan Badia a Callús sense que ningú en sabés els motius, tot i pensar en la segona sessió plenària de l'Assemblea de Catalunya al Bages, que el dia abans s'havia fet a l'església de les Torres de Fals.

Segons Perramon «si seguien el fil, podien ser detingudes les persones més actives de la comarca oposades al règim». En qualsevol cas, i coneixent la detenció del seu pare, decideix presentar-se a la comissaria de la policia, on el rep el mateix Anselmo Díaz, cap de la brigada politicosocial: «*¡Hombre, Perramon, con el tiempo que hacía que te quería ver aquí!*». «Em va salvar de la pallissa la pressió de persones de l'àmbit eclesial o empresaris progressistes. Però al Joan Badia sí que li va tocar el rebre. Al cap de tres dies, en què ja havíem reconegut haver participat en alguna activitat de la Comissió de Solidaritat, ens van portar al jutjat. Érem quatre: el Joan Badia, l'Hermínia Torra, el meu pare i jo. El jutge ens va prendre declaració i ens va deixar en llibertat amb càrrecs, llevat del Joan, que es va haver d'estar uns quants dies a la presó».

Aquell 1975, el 18 de febrer, hi va haver el judici al Tribunal de Orden Público (TOP) de Madrid. L'acusació era

El grup de manresans retratats a la sortida del TOP el 18 de febrer de 1975. S'hi reconeix en primer terme Joan Badia i també Conxita Parcerisas, Ignasi Perramon i mossèn Fèlix Guàrdia, amb Herminia Torra de costat. Al darrere Lluís Alsedà i Pere Rubiralta, entre d'altres. Al costat, informació del *Manresa* en una redacció de volutat paternalista i una instantània al bar Anselmo de Madrid (Arxiu familiar)

de propaganda il·legal i la petició fiscal era de dos anys de presó per a cadascun dels quatre acusats. «Els advocats defensors van ser Marc Viader, advocat laboralista que defensava el Joan i l'Herminia, i Josep Maria Manubens que ens defensava al meu pare i a mi. Manubens era una persona de dretes i ben connectada amb els poders econòmics locals, però que va veure de justícia la nostra causa».

Prèviament, el Consell Pastoral de Manresa havia editat un document amb textos evangèlics per a totes les parròquies, posicionant-se contra el judici de persones que exercien la solidaritat. «I ens va acompanyar mossèn Fèlix Guàrdia, ressaltant el caràcter altruista de les persones jutjades, i no tant el component polític». La declaració del Jaume Perramon, que va explicar que als setze anys, en temps de la República, en un acte de les Joventuts Carlistes, va ser detingut a Montserrat i portat després a Barcelona, també va fer el seu efecte. I al capdavall tots quatre encausats van sortir del TOP sense càrrecs. «En sortint, vam anar a celebrar-ho plegats, curiosament al bar Anselmo! Contents, com se'ns veu a la foto que devia fer el meu pare, perquè no hi surt. També havien vingut a acompanyar-nos Lluís Alsedà, mossèn Joan Aurich, la Conxita Parcerisas, el Pere Rubiralta, el Toni Bacardit i el Pep Centelles o el Pep Huguet, que feia la mili a Madrid. I és que la solidaritat personal i pública amb els que vam ser processats va ser molt àmplia i diversa».

L'episodi encara tindrà una rèplica a finals d'any. Segons recorda Ignasi Perramon, «després de les detencions de la Guàrdia Civil a l'aparell del PSUC, la policia nacional va voler rescabalar la seva imatge d'eficàcia i es va posar a resseguir les signatures contra la pena de mort que havíem estat recollint. En fan responsables mossèn Junyent, Xavier Sitges i jo mateix, i, si bé no ens detenen, després de prendre'ns declaració ens imposen una multa governativa de 100.000 pessetes. La vam recórrer i va quedar en una tercera part que, finalment, després de l'Amnistia vam recuperar».

L'economia inflacionària

Només començar l'any, *Manresa* publica una contraportada de Jorba-Gicos anunciant rebaixes: 550 pessetes uns pantalons d'home, 295 un jersei de coll de cigne per a senyora. Però les notícies informen de l'increment de preus general. L'IPC d'aquell any arribaria al 12,5% –i al 18,4 el 1976, i fins al 22,4 el 1977! De moment aquell gener el pa s'incrementava en una pesseta més, fins a les 11 la barra gran. Loli arribava a 90 pessetes el litre i la llet en ampolla de plàstic superava les 23. L'electricitat es va apujar de cop un 13% i el gas domèstic un 21.

La benzina també s'enfilava fins a les 19 pessetes i abans d'acabar l'any tornaria a pujar fins a les 24. Però el parc mòbil creixia: el Seat 127 (1972) i la novetat del Seat 131 aquell 1975 anaven rellevant tots els 600, 850 i 124 que fins aleshores s'havien venut incansablement a Comercial Morros. I és que les marques eren poques i la importació difícil. Però el *coche del año* seria per al Simca 1200 que es venia al concessionari Syma, a la carretera del Pont de Vilomara, amb un preu de sortida de 193.000 pessetes.

Sense atur davant la crisi

Al costat d'aquests episodis inflacionaris, el BOE del 24 de març publicava el nou salari mínim interprofessional, que s'incrementava fins a les 8.400 pessetes mensuals, a més a més de «*las pagas extraordinarias de dieciocho de julio y de Navidad*». I el paisatge gairebé era de plena ocupació: l'índex d'atur a Manresa, el 31 de desembre de 1974 era de 633 treballadors –356 homes i 277 dones– sobre un cens de 45.000. D'aquests, 489 pertanyien al ram tèxtil, que és allà on més es notava l'atur femení, atès que encara no era habitual la presència de la dona en el món laboral. El percentatge d'atur oficial era, doncs, de l'1,4%, una xifra que avui ens sembla fantasia.

I amb tot, el futur s'enfosquia. Aquella primavera sobre Pirelli planava un expedient de crisi, i els conflictes laborals són constants. Josep Fuentes, ja aleshores vinculat a CCOO, recorda

que «la crisi econòmica s'anava aprofundint i una onada d'expedients de crisi coincidirà amb la imminent llibertat sindical». Al seu costat, Josep Ramon Mora afegeix que això «va ser un cop fort a moltes esperances que creien en els beneficis immediats de la democràcia».

Caixes, bancs i moltes sucursals

Si més no, la ciutat disposava d'una sòlida estructura financera. D'una banda, Caixa d'Estalvis de Manresa, d'ençà el seu centenari el 1965 havia encetat una política decidida de noves oficines, que va incrementar notablement la captació d'estalvis arreu del Bages, Berguedà i d'altres comarques. Com una taca d'oli, va passar de 6 oficines el 1964 a un total de 41 aquell 1975, i va aconseguir el 2,45% dels dipòsits de les caixes catalanes. Aquell 1975 eren 175.737 impositors i, plegats, sumaven 11.204 milions de pessetes en recursos.

La Caixa d'Estalvis de Manresa va inaugurar aquell febrer dues oficines, als carrers del Cós i Tarragona, fins arribar a les cinc sucursals a la ciutat. L'obra social era el seu fort i, seguint la línia dels seus competidors, incorporava noves ofertes com ara la Llar d'Avis a la Sagrada Família, que s'inaugura el mes de febrer. En clau d'habitatge, promou el conjunt residencial de la Parada, sense oblidar les campanyes més tradicionals del llibre de Sant Jordi o la dels 40 televisors en color

Molt a la vora, des de 1967 creix amb gran dinamisme el Banc Mercantil de Manresa, des de la seu del carrer Guimerà, que havia acollit la banca Padró i Companyia. El 1975 el Mercantil celebra junta general ordinària al teatre Conservatori, afrontant també una etapa expansionista: ha acabat el 1974 amb 4.213 milions de pessetes, fet que suposa un increment del 34% de saldos de clients respecte de l'any anterior. Aplega 2.636 accionistes i obre set noves sucursals el 1974 al Bages, Osona, Berguedà i la Segarra. Per

aquell 1975 en tenien 8 més d'obertura imminent i 10 de previstes abans no acabés l'any, amb una imatge de banc jove i vinculat al territori. És clar que des de 1974 el 30% del Mercantil havia estat adquirit per Banca Catalana, en una oferta conjunta de serveis i compartint estratègies. Però l'autonomia inicial es va anar aprimant fins a desaparèixer del tot el 1980.

Fet i fet, la competència en aquest àmbit era evident. Així, la Caixa de Pensions obrirà també aquell any les noves oficines al passeig de Pere III i el seu esplai adreçat a la gent gran –i mantenint la Biblioteca del carrer Guimerà. També és d'aquell any l'arribada del Banc de Sabadell, vora Crist Rei, o del Banco Catalán de Desarrollo.

Més carreteres, més pisos... i més pressupost

Que les carreteres obsessionaven Ramon Soldevila, alcalde de Manresa des del 4 de març de 1964, ho demostren les seves gestions per l'obertura de la C-1411 –avui C55– entre Manresa i Abrera, que finalment havia pogut inaugurar el desembre de 1974, mentre en paral·lel s'avançava en les obres de la carretera de la Bauma fins a Terrassa. I el mes de març del 75 es preveia l'aprovació del projecte del tram sud i accés al túnel del Cadí, amb la imminent perforació de la galeria de reconeixement. I encara hi havia més: aquell mes de gener Soldevila anunciava la constitució d'una comissió per promoure l'eix transversal Lleida-Manresa-Palamós. Concebut per la Generalitat republicana quaranta anys abans, l'Eix encara en trigaria vint anys a ser realitat.

Però no només eren carreteres. Soldevila al primer ple de la corporació d'aquell any anuncia la represa de la

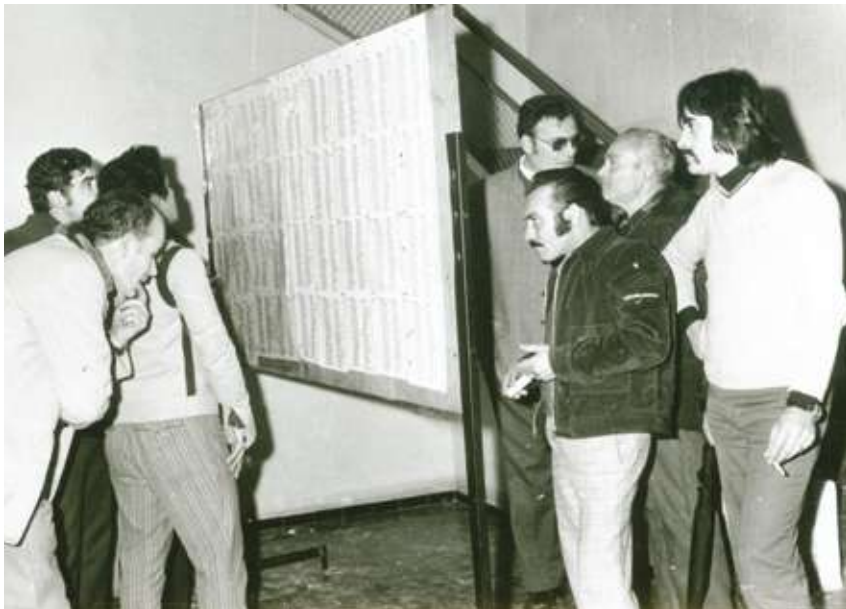

Els populars Magatzems Jorba l'any 1975 ja formaven part del grup Gicos, i aquell mes de setembre van passar a mans del grup Euro-Prix. Foto: Antoni Quintana Torres. ACBG.

construcció de les escoles del Xup i de la Font dels Capellans, es lamenta que les obres del polígon de Bufalvent previstes per 1974 no s'haguessin dut a terme i s'anima a anunciar 500 nous habitatges a la Balconada. Un to decidament triomfal que fins el mateix *Manresa* s'atrevirà a matisar, recordant que encara no s'han lliurat les claus de la Font dels Capellans. Però els aires expansionistes hi eren i al pressupost municipal es notarà quan al març s'aprovi arribar als 400 milions de pesetes, suma de l'ordinari i d'un especial urbanismo.

La magnitud de la xifra pot semblar modesta –avui serien 2,4 milions d'euros– però és que els serveis municipals d'aleshores no tenien res a veure amb els actuals. Per fer-nos-en la idea, l'INE determina que la inflació d'aquest mig segle ha estat d'un 1.463 %. Així que els 2,4 milions d'euros de 1975 avui serien 35,11 milions. En canvi, el pressupost municipal de Manresa per aquest 2025 s'enfila a 135,2 milions d'euros –27,7 dels quals a inversions. I, doncs, els serveis actuals no tenen res a veure amb els d'aleshores. Només cal recordar que el 1979, en l'arribada dels primers ajuntaments democràtics, els treballadors de la casa gran eren 94 i avui, segons fonts del consistori, la suma de funcionaris i laborals arriba als 759.

La visita dels prínceps

El dia 15 de juliol, els aleshores prínceps d'Espanya van visitar Manresa per a la inauguració i lliurament de claus dels nou pisos de la Font dels Capellans, resolent un neguit previ. I és que els habitatges s'havien sortejat a primers de febrer i els futurs propietaris havien abonat l'import del primer termini d'amortització i signat el corresponent contracte, somniant estrenar-los aviat. Però el Ministerio de la Vivienda y la Obra Sindical del Hogar no ho desencallaven. Potser per això una enquesta del *Manresa* als futurs veïns recollia la il·lusió que els feia la visita, i fins algú s'atreveix a dir que diverses coses mal acabades, finalment, *«se han visto solucionadas inmediatamente por la autoridad competente»*.

A dalt, repassant els resultats del sorteig dels habitatges de la Font dels Capellans, el 8 de febrer, a l'edifici dels Sindicats. (Foto: Manolo Sánchez. ACBG). A sota, els prínceps, en una foto oficial, a color i, al peu, la multitud, a la plaça central de la Font dels Capellans (ACBG-Ajuntament de Manresa)

El *Manresa*, que estava de vacances, el dia abans, va fer una edició especial i gratuïta convidant a una entusiasta benvinguda que els mateixos alcalde i delegat sindical comarcal, a quatre mans, subscrivien en portada, tot demanant a industrials i comerciants que concedissin permisos de deu a dotze del migdia als seus treballadors. Juan Carlos i Sofia van ser rebuts i acompanyats per l'alcalde Ramon Soldevila Tomasa, i la seva muller, Roser Padró. Els seguien el vicepresident i ministre de la Governació, José García Hernández; el d'Obres públiques, Antonio Valdés González-Roldán i el d'Habitatge, Luís Rodríguez de Miguel. I, és clar, els inefables governador civil, Rodolfo Martín Villa, i president de la Diputació, Joan Antoni Samaranch, entre d'altres jerarquies. A tots, la ciutat els rebia engalanada amb banderes d'Espanya, de Catalunya i de Manresa.

Inicialment, el bisbe de Vic, Ramon Masnou, va beneir els nous 824 habitatges i tot seguit van venir els discursos. Així, des de la Organización Sindical es va agrair la promoció i es van oferir a buscar –segons va recollir Josep Maria Pintó per al *Manresa*– «la sana convivència que necessita el mundo del trabajo». L'alcalde Soldevila també va agrair la visita, va manifes-

Portada de la revista Canigó núm. 408, d'accés universal al web de la Universitat d'Alacant.

tar el seu suport al Caudillo i als prínceps, i va esmentar tot de millores que la ciutat necessitava, començant per la xarxa viària: calia acabar la carretera fins a Berga i el túnel del Cadí, i calia l'eix transversal que unís les ciutats de Lleida i Girona, passant per Manresa. Encara més, Soldevila va transmetre el temor d'un expedient de crisi a Pirelli «que si se confirma afectará a una plantilla que es la más numerosa de nuestra Ciudad (...) lo que, sin exageraciones, constituiria un irreparable colapso en la vida socioeconómica local». Pintó, en la seva crònica remata retòric: «Aquí un cerrado aplauso de la

multitud rubricó las palabras del señor Soldevila». Poques setmanes després, les pàgines centrals del programa de *Fiesta Mayor* que es repartia a totes les bústies reproduïen la foto de l'alcalde amb els prínceps, en un primitiu exercici de promoció política. I dit i fet: el 13 de setembre Ramon Soldevila era nomenat subgovernador provincial.

Una altra mirada a Canigó

Si l'alcalde Soldevila concentrava les debilitats de la ciutat en les carreteres o el risc del tancament de Pirelli, una colla d'activistes elaboraven una anàlisi més àmplia i sense cotilles de Manresa i el Bages. Així el 2 d'agost el setmanari *Canigó* publicava un monogràfic titulat *El melic del Principat*. S'hi parlava de demografia, economia, educació, mitjans de comunicació, patrimoni o de conflictivitat social, i els textos anaven signats per Ignasi Perramon, Dolors Estrada, Josep Camprubí, Pere Fons o Joaquim Aloy. «Es tracta d'una instantània de com veïem la ciutat veus diferents de les habituals, amb una mirada plural i progressista», comenta Josep Huguet. «Em penso que, com aquest dossier, només se'n va fer un altre d'Osona, gràcies a

la complicitat de la directora, Isabel Clara Simó, amb l'entorn del PSAN».

D'entre tots els articles, és especialment rellevant la taula rodona a la Residència sacerdotal, *Manresa i el Bages pel sedàs*, que va aplegar catorze representants de diversos àmbits i sensibilitats, algunes d'elles militants en sindicats i partits polítics clandestins. Transcrita per Miquel Asensio i Joaquim Aloy, a la conversa hi trobem Josep Badia, tècnic agrícola; Ton Baraut, arquitecte; Josep Camprubi, administratiu i membre d'Òmnium Cultural; Josep Fuentes, enllaç sindical del metall; Josep Huguet, estudiant; Josep Junyent, capellà; Carles Llussà, metge; Jordi Marsal, del Col·legi de Llicenciats; Isidre Morros, industrial i president de Jove Cambra; Josep Oliveras, sociòleg; Ignasi Perramon, enginyer i membre de la comissió gestora de les Escodines; Robert Ricart, enllaç del sector químic i membre de l'HOAC; Josep Torradeflot, perit i membre de l'escoltisme, i Joaquín Vizcaino, president de l'Associació de Veïns del Xup. Tots eren homes, molts dels quals ben aviat els retrobarem ocupant diversos càrrecs.

Les detencions d'octubre

El dijous 9 d'octubre la Guàrdia Civil de Manresa va començar a detenir militants de les Plataformes Anticapitalistes i, posteriorment, de CCOO i del PSUC. Després dels interrogatoris, que van incloure tortures, quedaria desarticulat l'aparell de propaganda del PSUC. Novament aquí cal valorar la tasca feta per *memòria.cat*, que ja fa anys va deixar recollit el testimoni de molts dels protagonistes, alguns d'ells avui lamentablement morts. Tots són consultables a la xarxa.

Manresa publicava una setmana després, el dijous 16, una portada il·lustrada amb el local intervingut al carrer Cantarell amb el titular: *El descubrimiento de un centro distribuidor de propaganda subversiva*. Un requadrat prova de donar relleu a l'episodi: «Trece detenidos –Más de cien kilos de propaganda– Máquinas y utensilios

para su producción». Es donen noms, cognoms i lloc de treball de tots els detinguts. I acaba la notícia recordant que «Se prosiguen las gestiones para la total desarticulación de los componentes y responsables del citado aparato propagandístico». A *Manresa* encara no hi havia nou alcalde i el Pardo ja havia començat a transformar-se en un succedani d'hospital... però el comunisme no afluixava! De tota aquella subversió *Manresa* no en tornarà a parlar, i encara molt breument, fins al 9 de desembre, quan els cinc detinguts a la presó Model tornen a Manresa.

Per una octaveta

Sembla que l'origen de les detencions podria ser un full contra les condemes a mort executades el 27 de setembre. Alguns militants del PSUC, CCOO i també de les Plataformes Anticapitalistes –un petit grup d'ide-

ologia marxista amb connexions amb el moviment catòlic– s'haurien reunit a casa de Joan Sala Fainé, al carrer Arbonés, per consensuar la publicació d'un text que condemnés els fets. Entre altres, hi havia Teresa Vilajeliu, Rufi Cerdan, Josep Fuentes, Francesc Padullés, Joan Sala, Josep Cònsola, Josep Ramon Mora, Marcelino Iglesias, Lluïsa Batlle, Manuel Pardillo, Antonio Alcaide, Manuel Ramos i Sebastià Vives.

Josep Fuentes Ribas recorda aquella reunió, oberta a més persones «com ara gent d'Església com Rufi Cerdán, Teresa Vilajeliu o el mateix Mora. Plegats vam consensuar un full del qual després es farien còpies per distribuir per carrers i centres de treball». Josep Ramon Mora recorda que ell venia de l'ètica cristiana i que «el meu marxisme me'l van ensenyar capellans, a l'HOAC. Després les circumstàncies em van dur a conèixer Pep Fuentes a la Lemmerz. Pel que fa a l'octaveta, després d'aquella redacció col·lectiva, amb el Pep i el Rufi la vam anar a picar a màquina a casa meua, amb una Olivetti portàtil». Segons Fuentes, «ens posicionàvem contra la pena de mort i també en desacord amb el terrorisme. I reclamant la democràcia i els drets sindicals, imprescindibles per millorar les condicions de vida dels treballadors». Josep Cònsola era el responsable de propaganda, «i només ell coneixia el local del carrer Cantarell, amb una multicopista que ens havia fet arribar el PC italià». La resta de multicopistes tenen orígens diversos, fins i tot alguna «que el seminari de Vic es va deixar robar!».

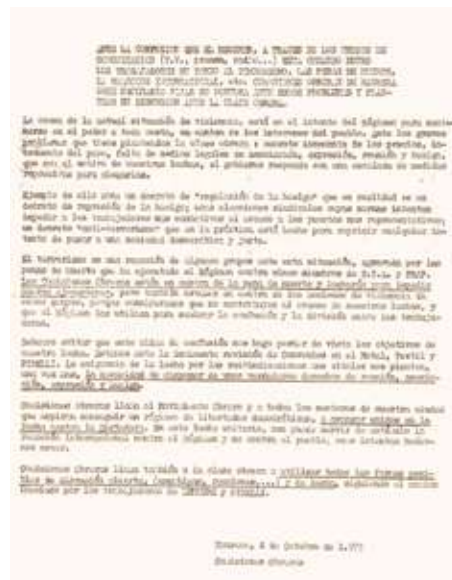
Un mes i mig a la Model

Els anticapitalistes Teresa Vilajeliu, Carme Cots, Josep Subirana i Josep Armengou van ser els primers detinguts. I si bé van sortir al carrer al cap d'un parell de dies, Maria Teresa Vilajeliu va ser la primera persona torturada d'aquell episodi, potser perquè li atribuïen una posició al comitè central del PSUC. «No m'agrada revivre-ho, encara que la Rosario Ramos sempre digués riallera *‘Pero formas parte de la historia, Teresa!’*. És una etapa passada i ben documentada a *memòria.cat*... i si és per rebre, el Fuentes o el

Joan Sala van rebre encara molt més que jo. Només voldria dir que aquesta democràcia no és gratuïta».

D'aquestes primeres tortures Joan Aurich recorda que se'n va assabentar «a la sagristia, amb en Josep Maria Jubells, cinc minuts abans de la missa del vespre de diumenge a Crist Rei. I la missa es va començar parlant de les detencions i de les tortures. Tres setmanes abans ja ens havíem posicionat contra les execucions... I és clar, de seguida vaig rebre la citació de la comandància: un sermó contra els capellans que ens deixàvem entabanar pels comunistes, la negació de les tortures –i com mentien!– i l'exigència de signar un document que recollia les meves afirmacions a l'església. En el nostre cas, res més».

Les detencions van continuar amb Josep Fuentes, Josep Cònsola i Joan Sala. Josep Ramon Mora es va presentar voluntàriament a les dependències de la Guàrdia Civil, «jo no els podia explicar res, només havia ajudat a redactar una octaveta. La rebuda va ser 'Ya tenemos aquí al pajarito'. Hi ha cops i un interrogatori, però aviat van tenir la convicció que jo no sabia res». Els arrests no es van aturar i el dilluns 13 d'octubre també van ser detinguts Lluïsa Batlle, del jurat d'empresa de Maquinària Industrial, Rufi Cerdan, metal·lúrgic, i Marceli-

Reproducció de l'octaveta d'aquell mes d'octubre. A sota, Josep Ramon Mora i Josep Fuentes.

no Iglesias, enllaç sindicat de Pirelli. Aquell mateix dia també van retenir Josep Barón, del jurat d'empresa de la SAF. Francesc Padullés, alertat per la seva dona, no arriba a casa seva, on ja l'esperaven. Ell, amb Lluís Maruny, Sebastià Vives i Joaquín Vizcaíno es faran fonedissos. Josep Fuentes recorda ser del 10 al 13 a les dependències de la Guàrdia Civil, «on vaig ser interrogat amb violència i tortures, com d'altres companys». Després vingué la *Prisión del partido*, a les Escodines. «Al cap de quinze dies vam passar pel jutge i tots van anar sortint... menys cinc». Josep Fuentes, Josep Cònsola i Joan Sala, amb Manolo Ramos i Jaume Sala passaran a la Model. Només

3 de novembre. Ramon Roqueta i Roqueta pren possessió del càrrec d'alcalde de Manresa. Edició especial del *Manresa*: Franco ha muerto

amb la mort de Franco es rumoreja de seguida un possible indult, «i el 6 de desembre vam sortir tots cinc amb llibertat provisional sota fiança de 50.000 pessetes».

Josep Ramon Mora comenta que van estar pensant en una arribada a Manresa plegats, amb els fonedissos que també ja eren al tren. «Però el temor que hi hagués un *cristo* per detenir els quatre amagats ens va fer rumiar que baixessin a Sant Vicenç». A la Renfe cinc-centes persones s'esperaven a l'exterior, molt tard i enmig de molta policia. «Sembla que no t'estigui passant a tu, com una irrealitat –comenta Fuentes. A la Model descobreixes el valor de la llibertat, de fer el tomb pel Passeig. Però també veus el valor de la solidaritat. Els primers dies de presó vam fer una carta per agrair-la, assabentats que hi va haver una pregària a Casa Caritat amb més de 300 persones, amb familiars dels detinguts. Per als meus pares va ser una perspectiva diferent: no havíem fet res dolent!». I afegeix: «Al capdavant allò no els va servir per aturar res i cada vegada més el clima d'opinió no veia en nosaltres uns delinqüents sinó gent que lluita per la llibertat». Mora ho rebla: «Allò era una lluita. I aquesta lluita continua».

Novembre, relleu a l'alcaldia

Ramon Soldevila havia estat nomenat subgovernador civil de la província a mig setembre i, doncs, provisionalment l'alcaldia l'ocupava el primer tinent d'alcalde, José Maria Marcos. Calia un nou alcalde i el moment era

delicat. Martín Villa, com a governador civil s'empescà una mena d'enquesta que el *Manresa* desgranava amb entusiasme. Es tractava de trobar entre alguns entrevistats una persona reconeguda i, en aquest sentit, les converses que hi van haver –un «*chequeo a la ciudad*»– van donar un resultat positiu. Però, és clar, tot i unes noves formes, en cap cas amb valor democràtic.

El fet és que el 17 d'octubre s'anuncia que Ramon Roqueta i Roqueta ha estat proposat com a alcalde. L'industrial vinater, nascut a Manresa el 24 de setembre de 1925, havia estudiat als germans de la Salle de Manresa i als de la Bonanova, a Barcelona. Casat el 1949 amb Maria Dolors Guillaumet, de Ripoll, van tenir dos fills. *Manresa* en fa, al llarg de tres entrevistes, un perfil completíssim: li agradava caçar i cultivar l'hort i, segons ell mateix declarava, el seu defecte i alhora virtut era que era molt obert, extrovertit i sociable. I, certament, aquell 1975 tenia molts càrrecs; president del Montepío de Conductores San Cristóbal Manresa-Berga, president de la Societat Recreativa del Casino de Manresa, president de la Unió d'Empresaris del Sindicat Local de la Vid... i president de la campanya Sol d'amor a Comabella, un dels millors exercicis de cooperació ciutadana aquell any, en un projecte que ja prefigurava una nova etapa d'Ampans. En fi, el perfil devia agradar. I el dia 3 de novembre, tot just disset dies abans de la mort de Franco, el mateix Soldevila com a subgovernador el va nomenar alcalde.

Les seves paraules van ser: «*No vengo a mandar sino a servir a la Ciudad*». I pocs dies després, amb la presa de possessió del nou cartipàs –que recollia fonamentalment el de Soldevila– Roqueta opta pel català en el pinyol del seu discurs: «Confieu en mi de la mateixa manera que jo confio en tots vosaltres» i es compromet a visitar tots els barris.

Roqueta va ser un home de consens i sempre va ser conscient de la seva transitorietat. Va complir l'encàrrec mentre, com tot el país, assistia a la fi del dictador i d'un període fosc, trist i empobridor. Amb el pas del temps la seva actitud, tot i ser presonera del moment –a instàncies de la Jefatura local del Movimiento es va comprometre a fer un monument a Franco!– va permetre superar molts esculls i arribar a múltiples acords amb el conjunt dels futurs representants polítics de la ciutat.

I finalment es va morir

El *Manresa* va fer edició especial i hi va haver missa de funeral a la Seu presidida per l'alcalde: la basílica era plena. Prèviament Roqueta havia publicat una esquela convidant tothom –i la va fer publicar en català i castellà. Fos com fos, Franco era mort, i no eren pocs els que començaven a reposicionar-se mentre, en una matinada glacial a Manresa, Joan Carles I era proclamat rei.

En qualsevol cas, si bé tothom recorda que el 20N va ser el de la defunció de Franco, en realitat moltes persones no

recorden pas gaire què feien. I encara més: sovint es manifesta entre molts entrevistats una actitud prudent, allu-

nyada del mite del xampany exhaust als supermercats. El record d'aquell 20 de novembre és divers, i l'hem anat

a buscar en dotze persones, d'edats i condicions diverses, que ens acompanyen en aquest final de recorregut:

Jaume Puig Bou

Manresa, 16 de maig de 1940. Jubilat. Coordinador del grup de teatre Nostra Llar.

«El 20 de novembre jo vaig anar a treballar com sempre a les oficines de Fecsa i la pregunta era què passaria. Com que era regidor des del març de 1973 per votació dels sindicats, a la tarda ens vam reunir a l'ajuntament que de pocs dies presidia en Ramon Roqueta. Ell mateix, aquell vespre, ens deia que les coses canviarien i que hi hauria una democràcia. Que volia dir diàleg, entesa i no esverar-se».

Joan Aurich i Casals

Ripoll, 12 d'agost de 1943. Capellà, des de 1974 a Manresa.

«Jo aleshores m'estava a la Residència sacerdotal amb sis o set més, alguns força joves. Per a mi Franco, i suposo que per a molta gent, ja havia mort feia temps. La perspectiva era la del postfranquisme, que ningú no sabia com aniria. Però sí que aquella nit un escolapi que s'estava amb nosaltres i que sempre vetllava, ens va avisar. Ja teníem el xampany de feia dies i sí, uns quants ens vam animar a destapar-lo!».

Francesc-Marià Muñoz Martínez

Vega de Ruiponce, 25 de febrer de 1944. Jubilat i exdirigent del moviment veïnal.

«No recordo cap celebració especial aquell dia, però sí que ens vam estar trucant amb el Pere Bacardit i l'Àngels Vilana, o amb Pere Canyadell, alguns dels fundadors de l'associació de veïns de la Sagrada Família, perquè allò va ser una alegria que vam tenir aquell dia, en la perspectiva de recuperar les llibertats per fer ciutat, per fer el país».

Dolors Nadeu Mas

Manresa, 25 de març de 1946. Mestra jubilada.

«Jo encara estudiava, però ja feia d'especialista d'anglès a la Flama. I a casa des del juliol que teníem xampany a la nevera i aquella nit, quan vam sentir que posaven música clàssica ja vam destapar-lo... Era un fet històric, però el vivíem amb alegria continguda, perquè ningú sabia com aniria. Després vaig anar a veure els pares. «Una època fosca acabada» va dir-me ell, que havia estat republicà».

Maria Teresa Vilajeliu Roig

Manresa, 9 de març de 1949. Jubilada d'Hisenda. Primera dona tinent d'alcalde el 1979.

«Jo treballava a la Lemmerz i quan aquell dia em vaig llevar ja em van dir que havia mort. «Que no se't noti que estàs contenta» em van dir a casa! A la Lemmerz, amb el practican i el Mora, ja teníem l'ampolla de cava a punt! I al vespre ens vam anar trobant allà, als taxis, al costat de Sant Domènec, amb el Centelles, la Neus Garcia... I tant que ho vam celebrar!»

Josep Huguet i Biosca

Manresa, 8 de març de 1951. Professor jubilat i exconseller de la Generalitat.

«El 20N estava fent classe a la Maestria, precisament perquè substituïa un represaliat d'aquell octubre, el Jaume Sala, però no recordo els detalls. Jo estava molt ocupat fent d'enllaç a l'Assemblea de Catalunya per la Unió Socialista del Bages, i també estava a l'executiva del PSAN. El cas és que vaig quedar habilitat fent classes de socials i que, tot i tenir gairebé enllestida la carrera d'Enginyeria, vaig fer i acabar primer la d'Història».

Joan Morros Torné

Manresa, 3 de febrer de 1954. Professor jubilat i dinamitzador sociocultural.

«Jo estava fent telecomunicacions a Barcelona i del 20N recordo que vaig trucar la Dolors, amb qui ja feia un parell de mesos que anàvem junts, i em va dir de pujar a celebrar-ho al vespre amb la seva família, que tindrien nata i xocolata. I vam brindar amb cava, sí. A casa els pares, en canvi, tot va ser més discret perquè més aviat es temien *la de san Quintín*...».

Josep Maria Txema González Herráiz

Manresa, 19 de març de 1956. Periodista i fotògraf.

«Vaig saber que s'havia mort al laboratori de Foto David, on treballava, Allà sempre sonava la ràdio. I a casa en parlaven, sí, però jo al cap només hi tenia la música i molts ocellets, content de col·laborar com a fotògraf al *Manresa*. Recordo, això sí, que el meu pare em va dir que escoltés música a la meua habitació i que millor si no era gaire alta...».

Josep Maria Oliva Muixí

Manresa, 22 d'abril de 1958. Jubilat de banca i periodista.

«Per ser sincer, del 20N jo no recordo res especial. No tenia gaire consciència del franquisme i el meu pare allò que més valorava era la tranquil·litat. Sí que recordo fer festa de l'institut, és clar —com recordo els tres dies del Carrero Blanco. I també veure aquelles cues per la tele... però no gran cosa més».

Maria Lluïsa Tulleuda Lari

Manresa, 21 de juny de 1961. Infermera. Regidora a Manresa per Junts.

«El 20N es va escaure en divendres i jo, que anava a l'institut, vaig estar molt contenta que ens fessin tornar a casa. Allà l'ambient era d'alleujament. D'alegria, però també d'inquietud, pel mal record que encara tenien de la guerra i de la repressió que van patir els meus avis. I no és estrany: al cap de tants anys les arrels franquistes encara perduren...».

Fina Tapias Caus

Manresa, 19 de març de 1965. Tècnica de Justícia Juvenil, actriu i directora teatral.

«Del 20N recordo baixar al pis dels avis a veure la televisió —nosaltres no en teníem— i trobar tot allò molt emocionant. Tenia deu anys i, sense entendre què passava, l'àvia va deixar-me anar: «No ploressis pas per aquest». També la mare va dir que «gràcies a Déu que és mort». Tret d'això, l'eufòria es va contenir: el pare era cap de bombers i amb aquestes coses no es volia pas significar».

Àngels Fusté Gamisans

Manresa, 31 de juliol de 1967. Periodista.

«Vaig anar a escola, com cada dia, a la classe de nenes de 3r d'EGB del col·legi Generalísimo Franco —no va recuperar el nom de Renaixença fins anys més tard. Jo seia a la fila que hi havia al costat de la finestra. Sé que va entrar la directora, Antonieta Rubiralta, molt prima i envoltada d'una aura d'autoritat que imposava, i totes les nenes ens vam aixecar i ens vam quedar al costat del pupitre. No recordo gens què va dir si és que va dir alguna cosa. Simplement, ens van enviar cap a casa».

I el 1975 s'acabava

Aquell darrer trimestre van començar els estudis del BUP – Bachillerato Unificado Polivalente – rellevant el tradicional batxillerat. Hi havia obres a Sant Joan de Déu per esdevenir hospital supracomarcal i els expedicionaris de l'operació Wakhan-75 ja havien tornat tots de l'Hindu Kush, amb Montserrat Jou com la primera catalana que havia fet un cim de més de 7.000 metres. Amb retard, també s'accelerava el final de la construcció del col·legi Francesc Barjau, que des d'aquell Nadal havia de cobrir les necessitats educatives de la nova zona de la Font dels Capellans.

El 13 de desembre es va constituir el primer govern sota Joan Carles I, presidit per Arias Navarro i amb Manuel Fraga Iribarne com una de les figures més destacades. I el dia 22 es va inaugurar la carretera de la Bauma, que milloraria decididament les comunicacions amb el Vallès i l'àrea metropolitana. Només quedaven pendants els últims 1.235 metres del viaducte que havia d'arribar al túnel de Bogunyà –però tot s'alentia: calgueren quatre anys a resoldre'!

La política en canvi s'accelerava. El dia 23 –tot just feia un mes del funeral de Franco!– onze partits formaven el Consell de Forces Polítiques de Catalunya per tal d'impulsar la constitució d'un govern provisional de la Generalitat amb el compromís de convocar i celebrar eleccions per al Par-

lament en el termini més breu possible. I el dia 24, vigília de Nadal, Xirinachs es plantava novament davant la presó Model per continuar reclamant l'amnistia i les llibertats, en una estada que durarà 21 mesos més. Per descomptat que això no va distreure cap informatiu de la televisió oficial que, per contra, va tornar a tancar l'any amb una altra gala de Valerio Lazarov, aquest cop conduïda per Bárbara Rey, una presentadora que resultaria ser molt del gust del nou monarca. Però tot això ja seria una altra història.

MARCS MIRALLS OBRA GRÀFICA

PINTURES LAMINATS DECORACIÓ

EL TALLER

Fax. 93 872 85 93 eltallerscp@gmail.com

Mei, 13 - 08241 MANRESA. Tel. 93 872 65 58

Liderem

Recuperem el lideratge econòmic de Catalunya

Catalunya lidera.

Un pla d'inversió de **18.500 milions d'euros** per recuperar el lideratge econòmic.

Informa't de les 200 mesures a gen.cat/catalunyalidera

 Generalitat
de Catalunya

Tothom!!! El Govern de

Maurici Ubiergo

Oregon (EUA)

«La comunitat catalana és petita, però ens reunim per fer calçotades i veure partits del Barça»

Tinc 59 anys i en porto ja gairebé 22 a Portland, la ciutat més important de l'estat d'Oregon, a la costa oest dels Estats Units. Vaig venir a parar a aquest indret de món per motius personals, ja que la meua esposa és d'aquí. Tenim una filla que estudia a la universitat, a l'estat de Washington, i que s'identifica amb Oregon i amb Catalunya. Oregon està situat al nord de Califòrnia, i al sud de Washington, i, amb els estats de Washington, Idaho i la província canadenca de British Columbia, constitueix l'anomenat *Pacific Northwest*, una regió d'una gran bellesa natural, amb molts boscos, llacs i muntanyes. La serralada Cascade Range travessa l'estat de nord a sud i crea dos climes i paisatges ben diferenciats. L'oest, fins a arribar al Pacífic, té un clima plujós bona part de l'any, amb molta verdor per tot arreu. A l'est del Cascade Range fa un clima més sec, amb hiverns freds i estius calorosos. En dies clars, des de Portland es poden veure el Mt. Hood, el Mt. St. Helens i el Mt. Adams, pics volcànics coberts de neu tot l'any. Aquest és un estat amb una població de poc més de quatre milions d'habitants, distribuïts en una superfície d'aproximadament la meitat d'Espanya. Més de la meitat de la població es concentra en l'àrea metropolitana de Portland. La capital de l'estat és Salem i les principals ciutats universitàries són Eugene i Corvallis. Els habitants de Portland són molt hospitalaris i oberts a altres cultures i nacionalitats. És una ciutat relativament jove i molts dels habitants provenen d'altres estats i països. En aquest sentit, em vaig poder integrar molt ràpidament. Professionalment he treballat tots aquests anys en el sector privat en l'àrea financera en diferents rols. Els principals motors econòmics d'Oregon són el sector de roba i calçat esportiu –Nike i Columbia Sportswear es van fundar a Oregon, i Adidas hi té la seu americana–; alta tecnologia –Intel fabrica xips semiconductors–, i el sector universitari i de recerca, amb les universitats públiques de Oregon i Oregon State al capdavant.

Amb la resta de la costa oest i la costa est, Oregon es considera un *blue state*, és a dir, un estat on el partit demòcrata acostuma a guanyar les eleccions. Portland és una ciutat progressista, amb consciència per a temes socials i mediambientals, on el fenomen Trump ha tingut relativament poc èxit. Malauradament, el clima polític en els últims

Maurici Ubiergo a Cape Lookout (Oregon)

anys s'ha anat polaritzant, però afortunadament Portland continua sent una ciutat tolerant i oberta, que va passar per una etapa difícil arran de les protestes relacionades amb el moviment Black Lives Matter, a mitjats del 2020, tot coincidint amb la crisi econòmica ocasionada per la covid. Si bé les protestes van començar de manera pacífica, van derivar en disturbis i actes de vandalisme. Les confrontacions es van concentrar al centre de Portland i van originar un èxode de comerços i negocis que van tancar portes. Afortunadament, la situació en els últims anys ha millorat molt i la ciutat ha anat recuperant la tradicional bona imatge. La comunitat catalana a Oregon, i en concret a Portland, és força petita. Tot i així, durant anys hem tingut un Casal Català, que va deixar d'existir arran de la covid, però alguns antics membres mantenim la relació i ens reunim de tant en tant per fer calçotades i per veure partits del Barça.

Maurici Ubiergo Perramon viu i treballa a Portland (Oregon)

PM POSTAL SCCL

SERVEIS POSTALS PER EMPRESES

pmpostalsccl@gmail.com

Un restaurant de cine
al centre de Manresa

Miami
GASTROBAR

ELS NOSTRES MENÚS:

De dilluns a divendres: 10.90€

Menú dissabte: 22€

Menú diumenge: 24€

Menú de grups: 26€

@MiamiGastrobar

Troba més informació al nostre Instagram.

www.miamimanresa.com

Muralla de Sant
Domènec, 1-3, Manresa

938 76 92 16

Menjar
Beure
Riure!

**OBRAT Els 7 dies
de la setmana**

Sopars

divendres i dissabte

Menú migdia

de dilluns a dissabte

RESERVES

938 725 568 | canonge.cat

Passatge Canonge Montanyà 2 - Manresa

 @canongerestaurant

Residència d'avis del barri de la Sagrada Família

Tel. 938 738 333 - carrer Vallès, 8 - 08243 MANRESA www.residenciasagradafamilia.cat

*Som un servei
de proximitat
que us ofereix
atenció domiciliària,
estades de centre
de dia i també
de residència.
I els serveis de
transport, podologia
i perruqueria.*

**Des de 1988
oferim serveis
a la vellesa**

Som al costat de la gent gran!

El biometà, una nova opció per a la descarbonització energètica

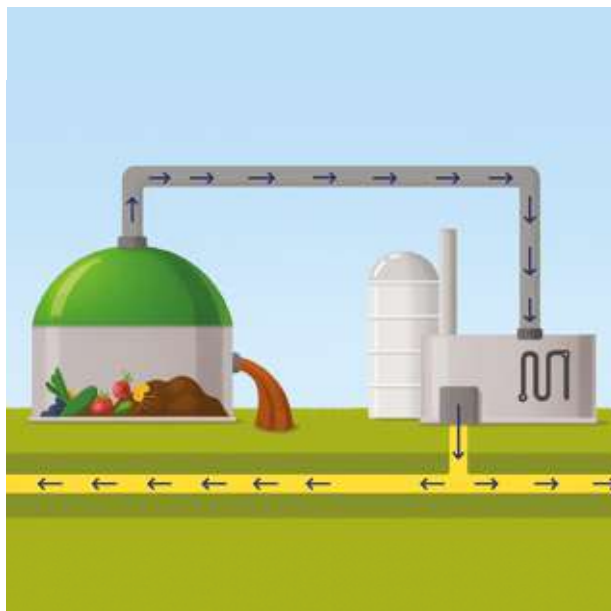
Josep M. Macià Roldan, gerent i secretari tècnic del Col·legi d'Enginyers Graduats i Enginyers Tècnics Industrials a la Catalunya Central

En el marc de la transició cap a un model energètic més sostenible, el biometà s'està consolidant com una alternativa clau al gas natural fòssil. Obtingut mitjançant la digestió anaeròbia de residus orgànics, és un gas renovable amb característiques similars al gas natural, però amb una petjada de carboni molt inferior. Aquest recurs afavoreix l'economia circular, redueix la dependència energètica exterior, valoritza residus locals i contribueix a un model econòmic més resiliència i sostenible.

Perquè tothom ho entengui, imagineu-vos que cada dia llencem moltes coses que ja no ens serveixen: menjar que sobra, restes d'animals de les granges, plantes seques... Tot això és matèria orgànica; és a dir, coses naturals que es descomponen. Doncs bé, el biometà és un gas que es pot fer aprofitant aquests residus orgànics. És com donar-los una segona vida: en comptes de fer pudor o contaminar, es poden transformar en energia per escalfar cases, moure vehicles o fer funcionar fàbriques. Aquest procés es fa en uns llocs especials on es posen els residus en dipòsits tancats i, sense oxigen, uns microbis els *digereixen* i generen un gas. Aquest gas s'anomena biogàs, i si el netegem bé per treure-li impureses, es converteix en biometà, que és gairebé igual que el gas que arriba a casa teva per cuinar o escalfar l'aigua, però molt més net i ecològic.

El més interessant és que no cal buscar-lo sota terra com el gas natural, sinó que el podem fer amb les deixalles del dia a dia. A més, ajuda a no contaminar tant i pot crear feina al món rural, perquè moltes plantes de producció es fan a prop de granges o zones agrícoles. El biometà és per tant un gas verd fet amb deixalles orgàniques que pot substituir el gas de sempre, però contaminant molt menys i aprofitant allò que abans llençàvem. Catalunya, per les seves condicions, es troba en una posició estratègica per liderar el desenvolupament del biometà a l'Estat espanyol. La seva elevada producció de residus orgànics, el pes del sector agroalimentari i una creixent consciència ambiental en són els factors clau. A més, el desenvolupament d'aquest recurs pot generar activitat econòmica en zones rurals, impulsar la innovació industrial i contribuir als objectius climàtics de la Unió Europea.

Tot i el seu gran potencial, Espanya només compta actualment amb 17 plantes actives, però més de 400 projectes ja han sol·licitat connexió a la xarxa. Es preveu que per al 2030 hi hagi 285 plantes operatives i una producció de 18

TWh/any, equivalent al 6% del consum de gas natural del 2024. A Catalunya, l'estratègia és clara: multiplicar per 3,5 la producció de biogàs en set anys, per assolir 2,2 TWh/any de biometà el 2030, amb 35 plantes i una inversió estimada de 600 milions d'euros. La Generalitat ha iniciat accions per avaluar el potencial de captació de biogàs en instal·lacions existents, com ara abocadors o depuradores. Aquesta planificació permetrà maximitzar la producció de biometà i integrar-lo millor en l'estratègia energètica de Catalunya.

Com a conclusió podem dir que el biometà representa molt més que una font renovable: és una oportunitat per transformar l'economia, reduir emissions i reforçar l'autonomia energètica. Amb el suport institucional adequat i la col·laboració pública i privada, Catalunya i Espanya poden posicionar-se com a líders en aquest nou vector energètic essencial per al futur sostenible.

Menys greix, més interrogants

Marta Jorge

Canviar un producte tradicional per una versió *light* pensant que serà més saludable pot semblar una bona idea, però no té per què ser així. El producte que analitzem avui intenta imitar el gust de la maionesa clàssica amb un contingut reduït en greix. La textura, gust i aparença volen mantenir-se fidels a l'original, però per aconseguir-ho calen certs trucs industrials. Avui descobrim què amaga l'etiqueta d'aquesta salsa tan popular.

INGREDIENTS

Aigua, oli de colza (25%), vinagre d'alcohol, midó modificat de blat de moro, sucre, sal, rovell d'ou de gallines de pagès (1,5%), nata en pols, fibra cítrica, espessidors (goma guar, goma xantana), farina de mostassa, suc de llimona concentrat, antioxidant (E385), aroma natural de mostassa, extracte de pebrot.

INFORMACIÓ NUTRICIONAL (per 100g)

Valor energètic	1113 kJ (266 kcal)
Greixos	27 g
dels quals, saturats	2,6 g
Carbohidrats	6,1 g
dels quals, sucres	2,3 g
Proteïnes	<0,5 g
Sal	1,8 g

El producte analitzat és una maionesa lleugera d'una coneguda marca, en una versió suposadament més lleugera que la maionesa tradicional. L'oli utilitzat és de colza, una opció relativament neutra, però no la millor des del punt de vista nutricional, comparat amb l'oli d'oliva verge extra. Un altre detall a considerar que ens ha de cridar l'atenció és la llarga llista d'ingredients. L'aigua apareix com a primer component, cosa que indica que la recepta necessita es-

tabilitzadors per mantenir la textura. És per això que s'hi afegeixen espessidors com la goma guar i la goma xantana, habituals en la indústria alimentària. També inclou midó modificat i diverses aromes i antioxidants per millorar el sabor i allargar-ne la vida útil.

Pel que fa a les proteïnes, la presència del rovell d'ou (1,5%) és gairebé anecdòtica, motiu pel qual és força indiferent que indiquin que pertany a gallines de pagès. La nata en pols, l'extracte de mostassa i els altres condiments s'utilitzen per aproximar-se al gust esperat. El sucre, tot i no ser excessiu (2,3 g per 100 g), contribueix a l'equilibri organolèptic, però no aporta cap benefici nutricional. Un punt crític, però, és la sal: 1,8 g per cada 100 g de producte, una xifra considerable si pensem en el consum habitual i la freqüència amb què es pot acabar utilitzant aquesta salsa com a acompanyament si comencem a afegir-ne cullerades al plat.

RECORDA

Les versions *light* no sempre són més saludables. Reduir el greix pot semblar una bona decisió, però cal estar alerta si per aconseguir-ho cal carregar el producte d'additius, espessidors i aromes. Si vols consumir maionesa, millor optar per versions casolanes a base d'oli d'oliva verge extra, ou dur, iogurt, beguda vegetal o llet i una mica de suc de llimona. En tot cas, la maionesa –sigui en versió tradicional o lleugera– és una salsa d'elevada densitat calòrica que no hauria de jugar un paper protagonista en la nostra alimentació. Fes-la servir amb moderació per acompanyar plats a base d'aliments frescos, naturals i saludables.

De Mura al molí del Mig

Josep Girabal Guitart / Josep M. Mata-Perelló (Geoparc Mundial Unesco de la Catalunya Central)

Mura és un municipi amb un patrimoni geològic i històric de gran interès. Proposem fer-hi un passeig per un itinerari curt i planer fins al molí del Mig, que ens permetrà observar elements geològics interessants i conèixer l'aprofitament tradicional de l'energia de l'aigua. El camí segueix la riera de Nespres. El recorregut comença al poble de Mura i segueix avall pel corriol paral·lel a la llera. En aquest passeig gaudirem del patrimoni geològic i històric, però abans cal parlar de l'origen de les roques que anirem veient. Durant bona part del període Eocè, fa entre 50 i 37 milions d'anys, tota l'actual Depressió de l'Ebre, inclosa la Catalunya central, estava ocupada per mar. De les muntanyes que hi havia a l'actual Vallès baixava un riu torrencial que acumulava sediments a la costa formant un gran ventall al·luvial. Les graves, sorres i argiles acumulades durant milions d'anys es van transformar respectivament en conglomerats, gresos i margues que ara veiem a l'entorn de Mura i per tot el massís de Sant Llorenç. Fent camí trobarem nombrosos llocs d'interès, en comentem alguns:

Molí del Faura. Parcialment en ruïnes, a l'entorn hi ha diverses rodes de molí i és remarcable la bassa on s'acumulava l'aigua. Els molins que només disposaven de petits cabals d'aigua com aquest omplien una bassa i tenien durant una estona un cabal d'aigua suficient per moure els ginyes per moldre.

Formes d'erosió de la riera. La proximitat de l'itinerari a la llera rocosa permet veure atractives formes d'erosió fluvial, com els solcs sinuosos, petits saltants, tolls i cassolletes d'erosió com els de la fotografia, resultat del fregament de les pedres i la sorra que porta l'aigua durant les revinguendes, durant milers d'anys.

Balma obrada. El camí passa pel costat d'una balma poc profunda formada per un gran estrat de conglomerat, a cada extrem de l'aixopluc s'observen uns panys de paret

que demostren que aquesta va ser una balma obrada. En aquesta zona abunden les balmes que van ser més o menys condicionades com a refugi eventual o, com en el Puig de la Balma, per edificar-hi una casa sencera.

La resclosa i el rec del molí del Mig. El camí travessa la riera per una palanca de taulons, aquí mateix hi ha la resclosa que desvia part del cabal cap al molí del Mig. Està ben conservada i segueix complint la seva funció. La presa d'aigua és a la riba dreta, aquí comença el rec que va a omplir la bassa del molí, l'hem d'anar seguint pel caminet de la vora.

Molí del Mig. Està documentat des de 1056 i es va mantenir actiu fins a mitjans del segle XX, en què el temps es va aturar per a la vella instal·lació. La visita és molt recomanable, però cal reservar-la. L'actual propietari, descendent d'una llarga nissaga de moliners, guia personalment els visitants, una gran ocasió per conèixer un aprofitament tradicional de l'energia de l'aigua i una forma de vida que ell coneix a bastament.

L'itinerari comença al mateix poble de Mura. Passant pel costat de les escoles baixem a la riera, la travessem per un pontet i seguim un corriol ben fressat que va paral·lel a la riera per la seva riba esquerra. Cap al final del recorregut el camí travessa la riera per un pont de taulons i seguint el rec s'arriba al camí que baixa al molí, que és allà mateix. La tornada es pot fer pel mateix camí o per la carretera, amb les precaucions pertinents.

Situació: La zona forma part de la Depressió Geològica de l'Ebre. **Importància geològica:** El recorregut ens permet observar els materials de l'antic ventall al·luvial de Sant Llorenç, les formes d'erosió fluvial en conglomerat i l'aprofitament tradicional de l'aigua com a font d'energia. **Materials geològics:** Tots procedeixen de l'antic ventall al·luvial de Sant Llorenç, la roca més visible és el conglomerat, però també s'observen gresos i margues. **Edat de la formació:** Aquests materials es van dipositar aquí en el període Eocè. **Curiositat:** La riera té tres noms diferents en el seu recorregut: En el municipi de Mura s'anomena riera de Nespres, a la rodalia de Rocafort en diuen riera de Mura, i en el seu darrer tram es diu riera de Sant Esteve, ja que pren el nom de l'església i el mas de Sant Esteve de Vila-rasa.

La nostra literatura de medi ambient (*nature writing*)

Ignasi Cebiran

La serra del Cadí, que Verdaguer evoca a *Canigó*

La literatura de natura –*nature writing* en anglès– es consolida a Anglaterra a finals del segle XVIII, quan Gilbert White publica *The Natural History of Selborne* (1789). Obra epistolar que converteix l'observació d'ocells, plantes i fenòmens meteorològics d'un poble de Hampshire en lectura popular. El volum, que es manté de manera contínua en catàleg, inaugura una tradició que, al cap de pocs anys, seguirà amb William Bartram als Estats Units i John Clare a Anglaterra, i culminarà al XIX amb Henry David Thoreau, amb el clàssic *Walden o la vida als boscos*.

Aquest èxit primerenc i pioner s'explica per la presència d'una societat il·lustrada amb institucions científiques –Royal Society, Linnean Society–, una classe mitjana lectora i una xarxa d'imprentes que alimenten manuals i revistes naturalistes. La Revolució Industrial, alhora que desfigura el paisatge, crea nostàlgia rural i temps de lleure. Així neixen els clubs excursionistes, els *public footpaths* i els jardins botànics. Sobre aquest caldo de cultiu, la prosa ambiental evoluciona de Thoreau a John Muir, de Muir a Aldo Leopold, i, ja al segle XX, Rachel Carson universalitza el gènere amb *Silent Spring*, obra que es tradueix a desenes de llengües (en català encara no).

Catalunya, en canvi, hereta un context advers. Els Decrets de Nova Planta (1707-1716) expulsen el català de l'administració i de la universitat, i obliga erudits i científics a publicar en castellà o llatí durant més d'un segle. La manca d'imprentes en llengua pròpia i l'absència de revistes científiques retarden la formació d'un públic lector. Només amb la Renaixença (1833-1892) la llengua es revitalitza i el paisatge pren valor identitari gràcies a Verdaguer o Ruyra. Però la prosa naturalista neix sense el suport d'un mercat editorial massiu ni de societats científiques equivalents a les britàniques.

Quan la prosa de natura catalana comença a consolidar-se al tombant de la Segona República, la Guerra Civil i la dictadura franquista (1939-1975) tornen a imposar la censura i prohibeixen el català en l'esfera pública. Durant dècades, els autors catalans queden relegats a tiratges mínims, mentre Carson, Leopold o Thoreau multipliquen lectors al món anglosaxó. La normalització lingüística i l'ecologisme dels anys vuitanta permeten l'eclosió d'autors com Josep M. Espinàs, Martí Boada, Irene Solà, Pep Coll i molts altres. El corpus català és avui més jove i quantitativament menor, però aporta mirades pròpies i, superades les traves històriques, dialoga harmònicament amb la tradició anglosaxona.

MAURICI MAJÓ CLARET

Jordi Sardans
Fotos: Joan Closas

Restaurador i paleta professional. Hàbil amb les mans, ha destacat com a maquetista de tines i obres de pedra seca, masies i molins.

Alumne de Moisès Escolà, ha treballat a l'empresa Micsa-Construcciones Berau, la fàbrica dels Polvorers i Cots i Claret. Les seves obres més significatives han estat la restauració de les gàrgoles de la Cova, el nou altar de l'església de l'hospital de Sant Andreu, la Casa Lluvià, el Casino, les grades del nou pavelló del Congost i sobretot la rehabilitació de la Sala d'Exposicions de la Plana de l'Om. També la restauració dels misteris del camí de la Santa Cova, a Montserrat, el 1999.

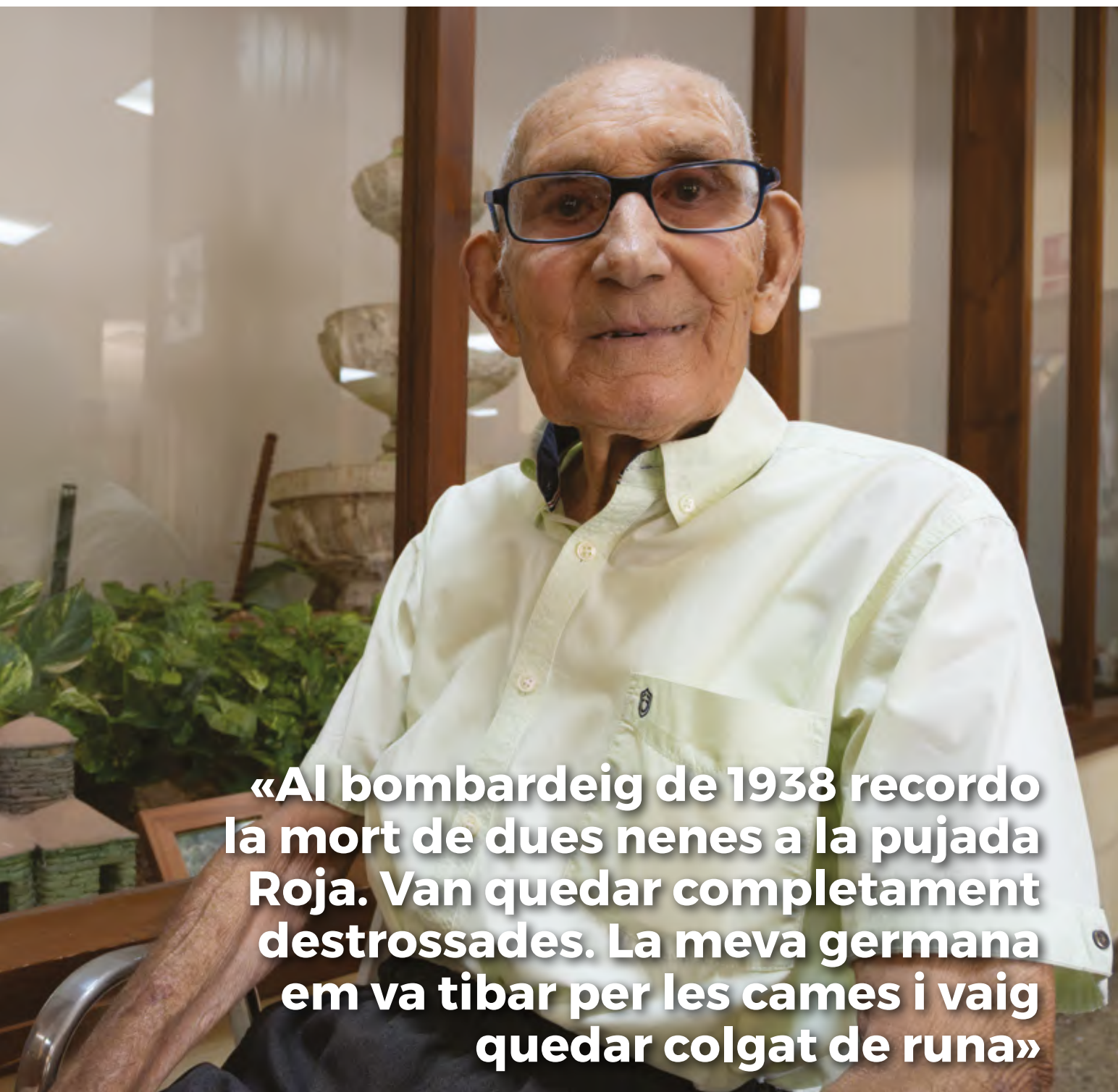
Quin record teniu de la Guerra Civil?

Sé que uns veïns ens van robar el menjar que hi havia a casa: patates, gra, que teníem de reserva per passar l'hivern... També verdures i raïm que l'avi venia a la Plaça Major. Ens vam quedar sense els camps de regadiu i a darrera hora, fins i tot ens van prendre la casa. Quan tenia quatre anys, el 21 de desembre de 1938, vaig veure el primer bombardeig de l'aviació franquista contra la població civil de Manresa. Tocaven la sirena i al

cap de poc ja van aparèixer els avions. Recordo perfectament la mort de dues nenes a la pujada Roja, que vivien a costat de casa. Venien de col·legi i van quedar completament destrossades. La meva germana em va tibar per les cames per treure'm de la zona, ja que estava exposat, i vaig quedar colgat de runa. Només vaig tenir temps de veure unes ratlles blaves dels avions. Recordo bé la metralla i com ens van caure les bombes a sobre. De la retirada republicana en tinc la vaga visió de sentir alguns comentaris de soldats comunistes que volien escapar-se per Puigcerdà.

De l'etapa de mosso a Bojons donant de menjar als bous en teniu algunes anècdotes?

Hi vaig estar entre els sis i els tretze anys. Com que era petit d'alçada, entremig dels bous gairebé no em veia. Recordo un dia que un bou molt gran em va donar una cornada per entendre que li estava prenent el menjar. Em va tirar dalt la menjadora i vaig quedar boca avall. Em vaig pensar que m'havia fet molt mal, però no me'n sentia. Em va fer la impressió que a la bèstia li va saber greu el que havia fet perquè se'm va posar al costat per llepar-me les ferides. M'havia arrencat els pantalons i vaig quedar to-

«Al bombardeig de 1938 recordo la mort de dues nenes a la pujada Roja. Van quedar completament destrossades. La meva germana em va tibar per les cames i vaig quedar colgat de runa»

talment despullat. La majordoma es va posar les mans al cap! Sempre dic que he tingut set vides com els gats.

Quina va ser la vostra feina a l'empresa Micsa-Construcciones Berau?

Feia tot tipus de feina relacionada amb l'ofici de paleta. Recordo haver fet previsions d'escalas a cop d'ull. Alguns arquitectes de renom no han sabut fer determinades escalas i me les han encarregat a mi. Hi havia algun aparellador que era incapaç de fer un graó. Després de canvis de caps, la Micsa se'n va anar a l'aigua. No vaig voler que em despatxessin i vaig decidir plegar.

Després vau treballar als Polvorers?

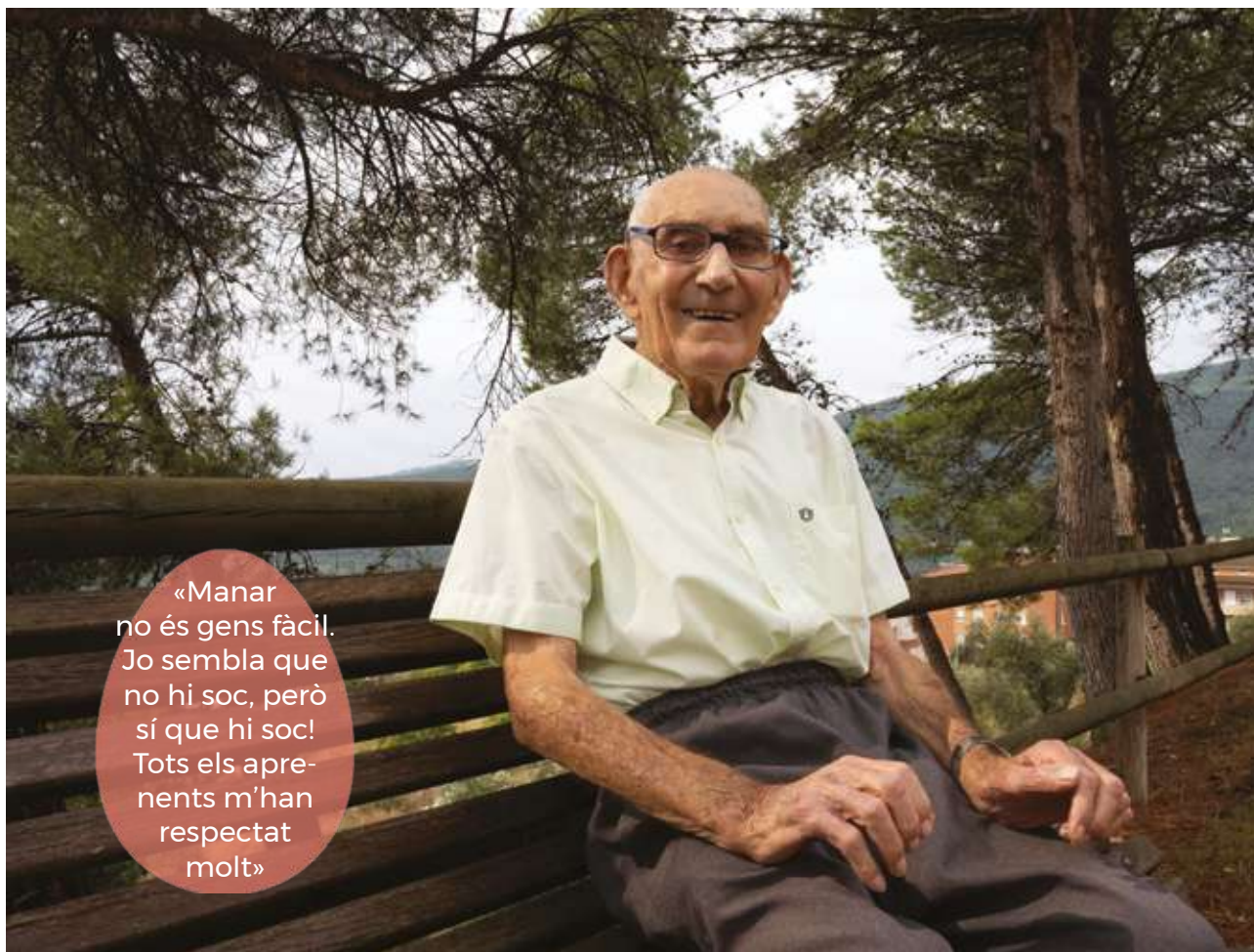
Sí, muntant quadres de telers. Per exemple, portava 40 telers que pesaven 4.000 quilos cadascun, per fer catifes que duien després a Tarragona. Com a paleta, feia les feines de manteniment de la fàbrica. Una de les meves obsessions era recuperar la turbina, ja que feia anys que no anava. No vaig parar fins que la vaig tornar a posar en funcionament.

Cots i Claret

L'empresari Claret us va demanar que ensenyéssiu l'ofici de paleta al fill arquitecte?

Quan va acabar els estudis d'arquitectura el fill del Claret –de la Constructora Cots i Claret–, per indicació del seu pare li vaig ensenyar l'ofici i efectivament vaig aconseguir que en un any fos un paleta de primer nivell. Mai no he tingut un jove aprenent que s'hagi enfadat amb mi. Estava content de poder-los ensenyar els meus coneixements i tots els aprenents que he tingut sempre em van respectar molt. Cal saber manar, que no és gens fàcil. Jo sembla que no hi soc, però sí que hi soc!

Què va passar amb una de les portes de les Dominiques?

«Manar no és gens fàcil. Jo sembla que no hi soc, però sí que hi soc! Tots els aprendents m'han respectat molt»

A les Dominiques sempre em venien a buscar per fer els treballs més complicats. La porta que dona al carrer Dos de Maig era una mica difícil de posar. Ja tenia calculat com havia d'anar perquè quedés a nivell del carrer. Vaig estudiar fer baixar els ferros perquè anessin al mateix nivell. El responsable de les obres em va dir «Així és com ha de quedar, Maurici». El company que anava amb mi va quedar mut i va marxar.

En una altra ocasió, però, el Claret us va cridar l'atenció, oi?

Sí, estàvem construint una casa molt seriosa a Barcelona, d'onze pisos d'alçada, a tocar de plaça d'Espanya amb Gran Via, i alguns treballadors es van deixar coses per ajuntar. A l'encarregat li va dir que si calia comprar una gàbia nova no hi havia problema, però la va comprar tan petita que no hi podíem pujar. Li vaig dir que si ell es veia capaç de pujar-hi, jo també. L'endemà en va portar una de més gran i es va acabar el problema. L'alçada no m'ha fet mai por, així que sempre m'enfilava per tot arreu, però cal treballar amb seguretat. Quan s'està fent una feina no s'ha de pensar en res més.

Obres

Quines restauracions destacaríeu com a més significatives a Manresa?

Recordo que, arran d'una idea de l'aparellador Vilanova, em van encarregar als anys vuitanta una gran imatge dibuixada d'una fulla davant la portada de l'antic edifici dels jutjats, a la baixada de la Seu, que vaig signar com a M. M, basant-me en la imatge de l'ombra d'un ocell que es projectava a la basílica. També vaig refer les gàrgoles de la Cova, les flors de la Casa Lluvià, les baranes centrals del Casino o les escales del pavelló nou del Congost. Em va agradar molt poder restaurar l'església de l'hospital de Sant Andreu.

Quan es va remodelar el parc de la Seu havíeu vist ossos de l'antic cementiri?

Abans que l'actual cementiri fos traslladat el 1847 a la zona del Congost, Manresa tenia des de feia segles el seu cementiri principal a tocar de la basílica de la Seu. Durant el segle XX es va remodelar el parc i mentre fèiem les obres de refer els dipòsits vells, amb nous desaigües, i la construcció de noves baranes perquè no s'ensorressin, vam trobar tot un seguit d'esquelets que els experts van dir que podrien haver estat enterrats el 1854, quan es

va produir una important epidèmia de còlera a la ciutat. Tot el voltant de la Seu era ple d'ossos grossos i els responsables municipals i religiosos ens van fer construir una rasa per encabir-los tots, al voltant de les parets del parc, sota les ordres de l'aparellador Vilanova.

Recordeu la restauració de l'església de l'hospital de Sant Andreu?

Em van encarregar la remodelació de l'església. La dificultat principal era girar l'altar des del qual es deia la missa. Fins aleshores, el capellà la deia d'esquena als fidels, però a partir d'un moment determinat s'havien d'adreçar al públic de cara. Vaig haver de canviar la taula que tenia més de cent peces, molt petites. Era una feina que m'agradava perquè sempre he estat molt detallista. Vaig desfer les peces, una a una, sense que se'n trenqués cap i les vaig haver de muntar de nou, però girades. També vaig fer-hi els terres nous. Un dels millors arquitectes de Manresa, Josep M. Esquius, em va dir: «Saps què, Maurici, tu mateix!». Em considerava un bon paleta i sovint em demanava l'opinió. Mossèn Boqué, el capellà de l'església, va quedar molt content. Dins la llosa de l'altar hi vaig

posar un diari del dia que van designar el rei, una moneda del general Franco i les inicials del meu nom: M. M.

Quin treball específic vau fer amb les gàrgoles de la Cova?

Érem uns quants paletes i treballadors, però els responsables de les obres sempre em guardaven les imatges més complicades. En primer lloc, m'acostumava a mirar les fotos, per després dibuixar les cares corresponents. Un cop fetes, encara les havia de refinar. N'hi ha de molt diverses i algunes són un mixt entre bèstia i persona. Vaig haver de fer les motlures i tot el que convenia.

Concretament, què vau restaurar de la casa Lluvià?

És la que hi ha davant del Casino, que molt manresans de la meua època confonien amb la torre. Vaig restaurar tota la pedra picada i guardo un bon record de les floretes dels balcons de la casa, que per la seva naturalesa requerien un treball molt especialitzat.

Vau restaurar l'escala principal del Casino?

Sí. Vaig fer tota l'escala de davant del Passeig, amb les noves baranes, els graons i després la vaig polir. Per a mi, aquesta feina era com fer pa amb oli. Als darrers anys de treballar a Cots i Claret em van encarregar posar les quatre pilones del Pere III, davant del Conservatori i davant la cruïlla del carrer Guimerà amb l'església de Crist Rei.

Quines dificultats plantejaven les escales del nou pavelló del Congost?

Recordo que em va tocar fer les qüestions més complicades com els vestidors i algunes de les escales de les grades, que eren una mica de mal comptar, però van sortir molt bé.

Com vau transformar la sala d'exposicions de la Plana de l'Om?

Històricament aquell local havia estat una posada, on a baix reposaven els animals, amb les seves menjadores i a dalt els carreters. Vaig haver de restaurar la part de baix del que havia estat un estable, amb un ciment especial, que havien aconseguit d'altres llocs. Recordo que aquesta rehabilitació total de l'edifici es va fer l'any 1989.

Montserrat

Recordeu alguna situació especialment delicada que us toqués resoldre?

Quan fèiem unes obres al camí de Sant Miquel a Montserrat, hi havia un mur que feia mala espina. No hi podia entrar cap màquina i es va anar omplint d'aigua, alhora que s'obria una gran esquerda. L'arquitecte Esquiús em va demanar l'opinió i el vaig advertir de la dificultat de l'obra, ja que podia baixar tot cap a la via del funicular i la Coveta. Vaig fer un forat a fora i amb un tirant vaig assegurar que no pogués marxar més de sota. Més a munt, amb una jàssera vaig aconseguir que fes un contrapès cap dins, per tal que li tragués molta força cap fora. Un cop assegurat, vaig poder treballar bé per resoldre el problema, reforçant els pilars.

Com va anar la restauració dels quinze monuments del rosari montserratí?

Va ser una feina que ens va omplir d'orgull, feta a proposta de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, sota la direcció de l'arquitecte Eduard Fusté de Nicolau. Les obres de restauració de neteja del marbre i la pedra de les escultures van començar el mes de maig i van acabar el setembre de 1999. Se'n va fer càrrec la Constructora Cots i Claret i

personalment vaig treballar en la segona fase, sobretot en les peces de bronze que formen part d'alguns misteris del camí de la Santa Cova. Son quinze conjunts escultòrics realitzats arquitectònicament entre el 1896 i el 1916. A baix, hi ha els misteris de glòria, amb participació d'Antoni Gaudí i Josep Llimona, amb un total de cinc obres i cinc misteris de goig. A dalt, hi ha els cinc misteris de dolor, el quart de l'arquitecte Joan Martorell i l'escultor Venanci Vallmitjana. D'altres obres són de Josep Puig Cadafalch i Enric Sagnier.

Alguna altra particularitat? Qui pagava els misteris?

En aquesta obra del camí dels Degotalls vaig treballar el ferro forjat, que no es rovellava. Hi vaig fer cinc monòlits que pagaven famílies econòmicament potents, patrocinadores dels misteris, algunes de les quals hi deixaven inscrites les seves inicials, mentre els monjos s'emportaven el 10% de benefici.

Maquetista

D'on sorgeix l'interès dels darrers anys per la maquetació de tines i obres de pedra seca?

De petit n'havia fet alguna per a la meua germana, que vivia a la barriada dels Corrons i que va morir fa un mes. La construcció de pedra seca, que està a sol i serena, encara aguanta. Un cop jubilat m'he dedicat a treballar maque-

tes de tines, especialment les de les Solanes, que és un conjunt format per onze tines circulars amb dues barragues auxiliars i les tines dels Tres Salts, formades per un conjunt de set tines alineades i una barraca, situades a la riera de Mura, dins del municipi de Talamanca, que ara es conserven a la residència Bon Repòs de Sùria, conjuntament, amb la maqueta d'un castell de prop de Girona, datat el 1714. M'interessava el color de les pedres blaves, que anava a buscar expressament a la riera de Rajadell i a Coll de Merolla, més amunt de Gironella. També buscava cairons que servien als pagesos per guardar més temps i més net el vi. Vaig construir un pessebre, que va estar molt temps exposat al local dels boletaires a la carretera

de Vic. També vaig fer diverses maquetes de masies i cases pairals que he anat regalant als familiars.

Una de les vostres aficions ha estat el viatjar. Us ha servit?

I tant. De sempre m'ha agradat viatjar. Penso que no hi ha cap país que no tingui coses bones. He viatjat pràcticament per tot Europa. M'agradava molt anar al Marroc, on tenen el millor marbre del món i un menjar excel·lent. Turquia és el país que més m'ha agradat, sobretot pel comportament de la gent, ja que ningú no et demana res. Al mercat de les espècies d'Istanbul pots passejar-hi tranquil·lament. Des de Canadà a Tailàndia o de la República Dominicana a Mèxic... Ara bé, a Egipte

és per anar-hi un cop i prou, perquè fan de tot menys penjar. Vaig fer el creuer pel Nil, al voltant del qual el govern es va gastar molts milions per fer un gran canal per potenciar el regadiu. El resultat és que no va interessar ningú, de manera que ha quedat tot deixat i abandonat. Això sí, és ple de militars armats fins a les dents.

Com és la vostra vida a la residència Bon Repòs de Sùria?

Estic molt bé, ja que tothom m'aprecia molt. És tant o més net que un hotel de cinc estrelles. N'estic molt content. En gimnàstica he tingut una gran professora, que m'ha permès tornar a caminar. Les mestresses fan molt bé la seva feina.

el perfil

Maurici Majó Claret va néixer a la pujada Roja de Manresa el 22 de maig de 1934. D'avis pagesos, recorda que durant la Guerra Civil els ho van robar tot «uns veïns que eren d'extrema esquerra». El pare, Esteve Majó Font, feia de pagès i treballava a jornals al camp; i la mare, Maria Claret Carulla, va treballar bastants anys a la fàbrica dels Polvorers, com també una seva germana. Més endavant, la mare va treballar a les fàbriques blanca i vermella de Sant Pau. Era el sisè de set germans. Amb cinc anys ja collia olives d'alguns pagesos. Però estaven a la ruïna i als sis anys va haver de marxar de casa, «quan un senyor va demanar per mi. Em vaig acomiadar de la mare, que em va arreglar una mica per marxar. Vaig estar tres anys a tornar-la a veure». El van portar a una casa de pagès entre Santa Maria d'Oló i l'Estany, on va començar a treballar guardant el bestiar. Després, amb una nena de vuit anys el van fer anar des d'Avinyó fins a Bojons, per una carretera que anava a Vic. La mestressa es va estranyar que fos tan petit, però l'endemà li va ensenyar a guardar bestiar (vaques, cabres i bous de cinc-cents quilos). «Una vaca em va agafar de cap d'esquerra. Em van avisar: si t'empaita, t'aplanes a terra. No hi vaig ser a temps i em va aixecar uns quatre metres, però no em va fer res. L'endemà em vaig enfil·lar dalt d'un pi». Al cap de dos dies se la van emportar per matar-la».

Al cap d'uns anys retorna a Manresa. No pot estudiar, però aprèn a fer parets de pedra seca i de vinya fins que va al servei militar. Va estar a la secció d'artilleria de Montjuïc i un parell de mesos a Roses, «on vaig fer guàrdia a les noies del tinent, i també a la dona del comandant». Després el van destinar al Port de la Selva. Va aprofitar el temps construint murs de parets de pedra seca al camí de ronda. Continua el seu interès per les vinyes, que des de petit

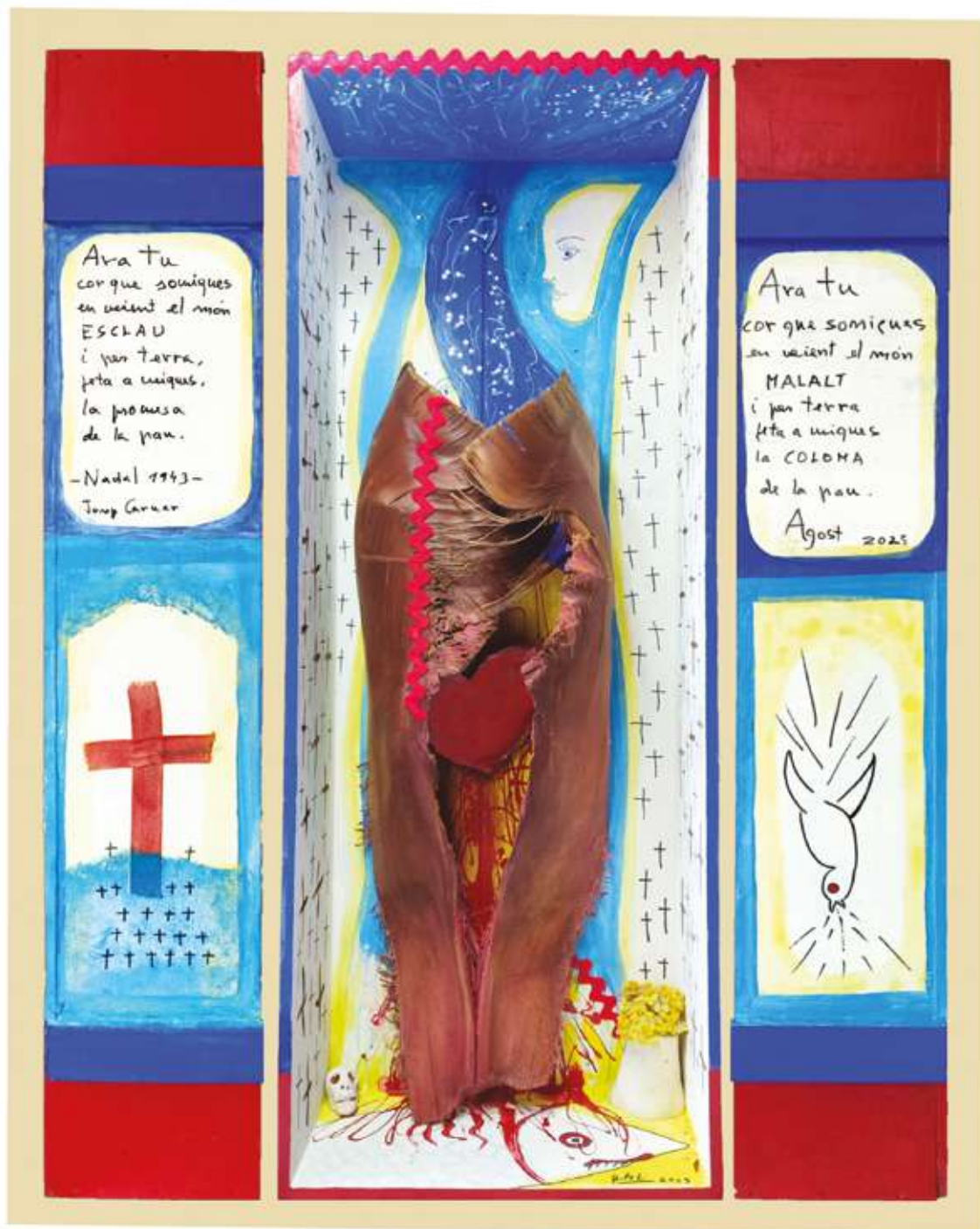

ja havia conreat a casa dels pares. Acabada la mili, es va col·locar de paleta a casa de Moisès Escolà, «amb qui vaig aprendre molt». Després va estar quinze anys a l'empresa Micsa-Construcciones Berau, on de seguida li van posar aprenents a qui ensenyava perquè sabessin bé l'ofici. Quan l'empresa va fer fallida, va anar als Polvorers, d'on va passar a Cots i Claret, on va estar-s'hi pràcticament trenta anys fins a la jubilació, l'octubre de 1999. En aquesta empresa va fer les seves obres més importants: les gàrgoles de la Cova manresana i la renovació de l'altar de l'església de l'hospital de Sant Andreu, que es va beneir el 1975. Va restaurar la Casa Lluvià i el Casino, on va construir l'escala de l'entrada principal, i també les escales i les grades del nou pavelló del Congost. En la rehabilitació de l'edifici cultural i comercial de la Plana de l'Om, Majó va tenir un gran protagonisme i l'empresa va rebre el premi nacional Construmat'89. La darrera obra que va fer, de la qual està molt content, va ser la restauració dels misteris del camí de la Santa Cova, a Montserrat, el 1999. Després va reprendre el treball com a maquetista, especialment en la reproducció de tines i obres de pedra seca. Actualment viu a la residència Bon Repòs de Sùria.

cultura

quadern obert

Antolina Vilaseca

Ara tu, cor que somiques
en veient el món esclau
i per terra, feta a miques,
la promesa de la pau.

Badia-Puig, per una llengua viva i genuïna

Jordi Estrada
Foto: Aida Tudó Esteller

Els filòlegs Jordi Badia i Jaume Puig comparteixen la preocupació pel manteniment de la bona salut de la llengua, a la qual han dedicat nombrosos estudis. Badia, corrector de professió, ha publicat, entre altres llibres, *Salvem els mots* i *No val a badar*. Puig és a punt de publicar *El parlar de Manresa* –que es presenta el dia 30 de setembre–, un recull on l'autor recupera i reivindica l'ús d'un centenar de paraules, algunes de les quals han estat comentades en la secció d'aquesta revista *Lèxic a la manresana*.

Badia: Crec que la preocupació per l'estat del català la té qualsevol persona que s'estimi la llengua en general, que en el fons també vol dir estimar-se la terra. No s'entén que t'interessis per la llengua sense que t'estimis la nació i, en el cas de la feina que has fet tu, a més a més demostres que t'estimes la ciutat.

Puig: Diria que som molts els que compartim aquesta sensibilitat per la llengua. Jo també sempre l'havia tinguda i, en el meu cas, allò que més m'agrada és l'estudi de les formes dialectals, potser perquè la meua llengua materna és la de l'Alta Segarra, un parlar de transició entre el català central i el nord-occidental.

Badia: Quan nosaltres fem aquesta feina de voler salvar els mots ho fem a partir de la realitat que trobem. Llavors la dialectologia ens desperta molta curiositat perquè sents a parlar algú d'un altre lloc i dius: ostres!, aquest diu *prestatge* i jo en canvi dic *postada*. Què ha passat aquí? I aleshores se't desperta aquesta curiositat i aquest afany de saber. A mi també m'ha motivat lluitar contra la pèrdua, que va relacionada també amb la dialectologia. En la dialectologia també hi ha hagut moltes pèrdues. Perquè nosaltres, que sempre havíem dit res *més*, amb *e* oberta, cada vegada sentim més gent que diu *més*, amb *e* tancada, que és tal com ho diuen a Barcelona. Aquí hi ha hagut la pèrdua d'un tret particular. Però després hi ha la pèrdua de paraules. La meua mare sempre deia *haver de menes-*

ter, i jo em trobo que ara tothom diu *necessitar*... I també es diu *prefereixo*, en comptes de *mèstimo més*, que és la forma que havíem fet servir tota la vida... Què ha passat? Doncs que s'ha imposat la influència del català estàndard o de la televisió.

Puig: Sí, ara la tendència és fer servir la paraula estàndard. La paraula que fan servir els mitjans, que s'ha après a l'escola... L'escola, en aquest sentit, sí que ha perjudicat la riquesa de cada contrada. En el treball que vaig fer sobre el parlar de l'Alta Segarra, vaig estudiar diferents franges d'edat per comprovar quins trets es mantenien vius i quins es perdien. El resultat va ser el que era de preveure. La gent jove manté, com a molt, un terç de les característiques diferencials pròpies de les persones de més de seixanta anys, tot i que i es manté força encara el vocalisme tònic i àton. En aquest cas no hi ha tanta contaminació del central, de l'estàndard.

Badia: Així com la dialectologia és un camp molt interessant, l'etimologia per mi és un camp apassionant. Tot el que fem ens lliga amb l'entorn, però l'etimologia ens lliga amb la història. És l'espai i el temps. L'etimologia és un camp fabulós perquè hi descobreixes moltíssimes coses dels nostres avantpassats. Per això en aquest teu llibre et vaig demanar que em deixessis fer la recerca etimològica dels mots... Jo crec que això que fem nosaltres, i ara centrant-ho en el teu llibre del parlar de Manresa, és un acte d'amor a les paraules i el país.

Jaume Puig i Jordi Badia

Puig: És tanmateix un estudi amb data de caducitat, perquè si no es fa ara serà molt més complicat voler-lo fer d'aquí a vint anys. Les generacions que mantenen la majoria d'aquestes formes tradicionals són persones de més de seixanta anys... En el cas de les noves generacions, tot i haver estat escolaritzades en català, no s'ha tingut aquesta sensibilitat per mantenir viva la genuïnitat de la llengua... Amb el llibre hi ha previst un encartat amb les cent paraules que hi recullo per fer-ho arribar a les escoles... S'haurà de veure quina transcendència pot tenir a nivell escolar. Si més no, quedarà constància d'un patrimoni que inevitablement s'anirà perdent... I a banda de l'escola, hi ha el paper que també hi juguen els mitjans de comunicació. Aquí, tradicionalment, del niu de les abelles se n'ha dit *arna*, i ara no ho veuràs escrit en cap diari, sinó que hi trobarem *rusc* i, és clar, la gent jove tendeix a fer servir la paraula normalitzada.

Badia: Es cert que hi ha hagut pèrdues, i els que tenim de seixanta anys en amunt ho hem anat veient dramàticament, però també és cert que als nous mitjans, que són les xarxes, cada vegada hi ha més gent jove que es proposa ensenyar català i ensenyar paraules que hem de salvar.

Això no sé quin efecte tindrà, perquè avui dia tot és molt ràpid, però per a mi és un signe d'esperança. Aquests joves que divulguen maneres de parlar de tota la vida fan més que el que ha fet TV3 durant molts anys. El que TV3 ha fet és mantenir la llengua, però ha fet recular la diversitat. En el cas dels localismes crec que aquí no es va tenir prou en compte l'efecte devastador que podia tenir l'estàndard, el català barceloní. Una paraula com *enguany*, per exemple, que és un mot ben viu del Penedès en avall, ha desaparegut de TV3, i mira que és una expressió ben pràctica. Això pel que fa als mitjans, però també hi ha l'escola, un medi que permet treballar els localismes. A diferència dels mitjans, les escoles són delegacions territorials molt localitzades, on ha de ser fàcil insistir en els trets particulars. N'hi ha prou que els mestres siguin lingüísticament conscients dels localismes que hi ha en cada territori. I això pots complementar-ho amb visites de persones grans que mantenen aquests trets locals i així aconseguim establir un contacte intergeneracional.

Puig: Fent enquestes lingüístiques per al treball del parlar de l'Alta Segarra m'havia trobat que, contràriament al que

Rubiralta
LLIBRERIA
PAPERERIA
des de 1906

C/ Born 24
08241 Manresa
Tel. 93 872 41 30
rubiralta24@hotmail.com
www.llibreriarubiralta.com
@llibreria_rubiralta

EDICIONS PARCIR SELECTES
LLIBRES PARCIR

- Àngel Guimerà, 74
- 08241 Manresa
- Tel. 93 873 38 82
- www.parcir.com
- parcir@parcir.com

tu plantes, hi havia mestres que corregien els alumnes per no fer servir el mot més general. Si per exemple deien *timó*, que és el nom amb què també a Manresa també es coneixia aquesta planta, el mestre els deia que la forma correcta era *farigola*.

Badia: És com quan el mestre corregeix l'alumne perquè diu *ceia*... Que digui *ceia*, i després ja aprendrà a escriure *cella*! Com dius al llibre, nosaltres diem *mès*, però ja sabem que hem d'escriure *més*. Nosaltres tenim els nostres trets, la nostra manera de pronunciar, però hi ha un bé superior. Justament el contrari d'això que passa ara a València. Als sonats de Vox i el PP tant els fa el català. Escriuen *València* amb accent tancat perquè ho pronuncien així. A Girona ho diuen igual, però no se'ls ha acudit d'escriure-ho amb accent tancat. Al teu llibre hi ha una frase que ho diu ben clarament: «Els manresans ja sabem que encara que ho pronunciem d'una manera ho hem d'escriure d'una altra, com els passa a molts parlants d'arreu dels Països Catalans en altres casos». Això és un al·legat a favor de la unitat de la llengua.

Puig: Els parlants occidentals s'hi troben tot sovint. Fabra va seguir les pautes del català central, que era el més parlat. Tenia tota la lògica del món, però llavors els occidentals han de fer aquest exercici, aquesta disciplina, d'accentuar d'una manera diferent de com parlen.

Badia: Jo he vist que aquest llibre et defineix molt. Per fer-lo s'ha de tenir un tarannà curiós, observador, i amb molta capacitat de relacionar coses. Hi ha un apartat dedicat a parlar dels manresanismes vistos de fora estant que em sembla molt revelador. Quan ve un senyor d'Osona i diu: aquí dieu *senalla* i *cabàs*, al revés de com ho diem a Vic, ja està, ja tenim un localisme. O algú de Barcelona a qui li sobta que parlem de *pipiripips*, perquè no ho ha sentit a dir mai. *Pipiripip* és una paraula per sucari-hi pa. Hi ha dotzenes de maneres de dir *rosella*.

Puig: M'ha anat molt bé poder parlar amb gent d'altres comarques preocupada per la llengua per constatar aquestes diferències. I també les constaten aquells manresans i manresanes que treballen a fora. Un manresà de tota la vida sense contactes a l'exterior no s'adonarà que diu certes formes que en altres indrets no es diuen. Ara, jo he fet el llibre del parlar de Manresa, però molta gent dirà «això també ho diem a Santpedor, a Sant Fruitós, a Callús», lògicament.

Badia: Hi ha una paraula que els manresans i els callusencs la diem diferent, i aquesta paraula és justament *llengua*. Vosaltres la dieu amb accent tancat i nosaltres amb accent obert. Al capdavant, però, allò important és que tots parlem la mateixa llengua i amb accents diversos!

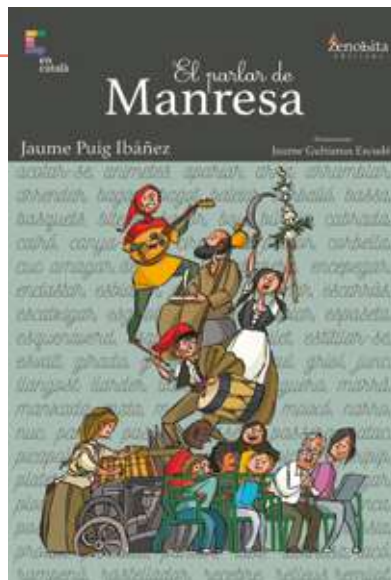
lèxic a la manresana

El parlar de Manresa ja té llibre

Jaume Puig

Arran del suggeriment del lingüista Jordi Badia Pujol, que va pronunciar el pregó de la Festa Major de l'any passat, l'Ajuntament de Manresa ha impulsat l'edició del llibre *El parlar de Manresa* (editorial Zenobita), que inclou bàsicament els continguts que s'han anat publicant en aquesta secció, a més d'alguns de nous, i es presenta el dia 30 de setembre al Museu del Barroc, a les set del vespre.

S'estructura en diversos blocs, amb un primer apartat per als aspectes més teòrics (estudis previs, fonètica, morfologia i sintaxi) i un segon dedicat al lèxic, ordenat per àmbits: el cos humà, la casa, la flora i la fauna, el tèxtil... Però la part més important és la destinada al vocabulari, amb la descripció d'un centenar de paraules, acompanyada de l'etimologia de cadascuna elaborada per Jordi Badia. Cal destacar també la important feina de l'il·lustrador Jaume

Gubianas, que, a més de fer la portada, ha confeccionat una vintena de dibuixos emmarcats en l'àmbit de la ciutat.

Esperem que el llibre sigui una aportació important de cara a deixar constància del patrimoni lingüístic de la capital del Bages i el seu entorn. Des d'aquesta secció continuarem ampliant-ne continguts, amb l'ajuda de les aportacions que us convidem a fer com a lectors.

Podeu fer arribar les vostres aportacions a elpou@elpou.cat o via Twitter, amb l'etiqueta #bagesisme.

Aplec excursionista al Grup Escolar (1922)

J. S. Col·lecció d'imatges de l'Arxiu Comarcal del Bages

El 21 de maig de 1922 es va celebrar un aplec excursionista a l'esplanada del Grup Escolar. Convocats pel Centre Excursionista de la Comarca de Bages, en col·laboració amb el Centre Excursionista Avant, es va organitzar un festival atlètic en els terrenys del que cinc anys després serà el primer institut de segon ensenyament. En la jornada atlètica van participar-hi membres del Centre Excursionista Montserrat, en el marc de l'Aplec Excursionista de Catalunya que es va desenvolupar entre Sant Benet de Bages i Manresa. Els participants procedents de Barcelona amb tren, i amb autos particulars i camions els de Rubí, Sabadell i Terrassa, van visitar el monestir, on van rebre explicacions històriques de mossèn Josep Guitart, i l'arquitecte Josep Danés Torras va parlar de la construcció de l'edifici. Van presidir els actes i les proves atlètiques de la tarda César August Torres, responsable de la Lliga de Societats Excursionistes de Catalunya, i Enric Olivé, de l'Ateneu Enciclopèdic de Barcelona.

A la fotografia observem dos atletes participant en les curses de mig fons, concretament de 1.500 metres. També es van fer curses de velocitat, de 100 metres, i concursos de llançament de disc i de pesos. Al terra s'hi veuen les marques de guix blanc utilitzades pels organitzadors per recollir els registres dels participants. Dels resultats de la jornada, l'atleta més destacat va ser el barceloní Albert Charlot Gadnaire, un poliesportista que en l'atletisme tenia els rècords de 100 i 1.500 metres, i també els de llançament de pes i disc. A Manresa, es va imposar clarament en les mo-

dalitats dels 100 metres i del disc, fet que va suposar-li un obsequi de la casa Jorba. Més endavant fou l'introduïdor a Catalunya de la marxa atlètica. Per acompanyar la jornada, força gent jove va participar en una ballada de sardanes, amb la cobla de Terrassa Els Trullasos. Segons *El Pla de Bages*, la festa es va tancar amb el cant dels Segadors, tot i la presència «d'un subjecte inconegut que volia impedir revèlver en mà que es cantés». I és que també, com diu *El Pla de Bages*, va estranyar la presència de guàrdies civils, com es veu en la fotografia, «malgrat la correctíssima actitud que guardaven els excursionistes». A la dreta, el carrer de Circumval·lació, una casa amb roba penjada, coberts i la fàbrica de calç Tomàs. Hi ha la tanca de la via i la fàbrica del Soler del Blaqueig. Dues de les xemeneies són cal Cura i el Forn del Vidre. Al fons, el Montcau.

La fotografia està tirada des del capdamunt de les obres aturades del que serà l'institut Lluís de Peguera, amb l'ombra en primer terme. El 7 de juny de 1908, coincidint amb les festes del centenari de les batalles del Bruc, es va col·locar la primera pedra davant de la fàbrica Lluvià, sota d'un arc triomfal del segon tram del Passeig, del primer edifici del Grup Escolar que s'emplaçaria uns metres més enllà. Per manca de recursos econòmics, les obres es van aturar a mitjan 1912, fins al 1925, quan una nova empresa constructora va acabar-les. Arran de la visita d'Alfons XIII, el 19 d'octubre de 1926, tant a les obres del Grup Escolar com a la Fàbrica Nova, el dia 22, el consell de ministres concedia un Institut Nacional de Segona Ensenyança a Manresa, decretat el maig de 1927.

TEATRE. Joan Morros

Divertit homenatge a les mares

Una de les primeres obres de teatre que conformen la nova programació del Kursaal és *Les mares*. Un espectacle en què el Carles Xuriguera i el Fel Faixedas, ex-membres del teatre de Guerrilla, ens parlen de les seves mares de manera profunda i sincera, però que alhora ens fan morir de riure. Un homenatge a les dones d'una generació marcada per la postguerra, un retrat entranyable, però també la visió de dues mares sobre els seus fills còmics. Un muntatge divertit i alhora molt emocionant, que es podrà veure el diumenge 14 de setembre, a les sis de la tarda, al teatre Kursaal.

CINEMA. Laura Vidal

'Romería'

Amb el record de l'Ós d'Or de la Berlinale per *Alcarràs* i després de passar pel Festival de Cannes arriba *Romeria*, la nova pel·lícula de Carla Simón on coneixem la Marina, una jove adoptada que viatja a Vigo per conèixer la família del seu pare biològic. Acompanyada dels escrits de la seva mare, la Marina haurà de fer front a les descobertes del seu propi passat familiar, silenciada durant anys per la vergonya dels seus avis i tiets a reconèixer la realitat del món de les drogues i la sida, que als anys vuitanta s'endugué la vida del seu fill, com la de tants altres. Amb aquesta *romeria* de reconciliació la Marina entronca amb la Frida, l'entranyable protagonista d'*Estiu 1993*, i Simón tanca d'alguna manera la seva història personal fent-ho amb un relat íntim, pausat, amarg, poètic però també imaginatiu i alliberador.

ART. Maria Camp

Ocupació del buit

Aquest setembre reprenem el curs i l'encetem proposant-vos visitar la instal·lació d'Ariadna Torres Gimenez: *Ocupació del buit*, guanyadora de la 7a edició del Premi Biennal d'Art Contemporani TAVCC | el Casino. Combinant recerca, creació artesanal i experimentació formal, l'espai expositiu l'ocupa una peça central suspesa a l'aire com un mòbil gegant jugant amb la llum, l'aire i l'oscil·lació constant. Està elaborada íntegrament amb paper fet a mà a partir de fibres vegetals de plantes silvestres que creixen en espais en desús i solars buits i abandonats de la ciutat. Sovint ignorades, Torres les recull i les transforma en paper mitjançant tècniques xineses ancestrals per proposar-nos una obra de gran força poètica, capaç de generar reflexió sobre la relació entre natura i entorn urbà. La instal·lació es complementa amb un documental de tot el procés de recol·lecció, producció i muntatge de l'obra. Es pot visitar al Casino, del 19 de setembre al 5 d'octubre.

VINS

Alex Solergibert,
enòleg del Celler Solergibert

Sumoll 2022 (Solergibert)

Aquest vi neix de dues vinyes velles de sumoll, situades al cor del Bages, cuidades per dècades per les famílies Molas i Matamala. Eren vinyes d'autoconsum, petites joies familiars que proveïen vi per a la pròpia casa, sense pressa ni afany comercial, però amb la voluntat de preservar una tradició. El sumoll és una varietat autòctona del Bages, resistent i plena de caràcter, menystinguda durant molts anys injustament. La constància d'aquests viticultors no professionals, profundament coneixedors de la vinya, l'ha mantinguda viva. Elaborat amb raïm collit manualment, seleccionant els

millors grans madurats al màxim a la vinya. Una part de la rapa es manté a la maceració per aportar estructura i frescor. Durant la cria, s'acompanya amb lies de picapoll, un altre tresor local, i reposa mig any en bota vella per afinar textures sense encobrir la fruita. Posteriorment, descansa més de dos anys en ampolla, on acaba d'harmonitzar-se. En copa, és un vi amb nervi, acidesa vibrant i tanins fermes però elegants. Un vi que explica una història de resistència i respecte pel territori, i que retorna al sumoll el protagonisme que mereix.

Preu de venda: 18 euros

Mas de la Culla

Lluís Virós

La Culla, al sud-est del nucli urbà i a tocar de l'hospital de Sant Joan de Déu, ha estat una de les masies més importants de Manresa tant per la gran quantitat de terreny que explotava, sobretot els segles XVIII i XIX amb la viticultura, com pel seu paper de talaia en la vigilància del camí ral cap a Barcelona, que fins al segle XIX passava pel Pont de Vilomara. El topònim es troba ja al segle X, el 1297 ja apareix en la documentació de la Seu i, des de llavors s'ha anat ampliant amb estil popular rural. Les principals reformes s'han fet en les èpoques de més prosperitat com la del segle XIV, que dotà el mas original d'una estructura de palau gòtic, la construcció d'una primera torre defensiva al segle XVI després d'ampliar les seves terres a costa d'altres masos rònecs i l'aixecament de la torre de la façana sud a inicis del segle XIX.

És una masia fortificada que consta d'un cos central de planta quadrada, amb estructures afegides de diferents dimensions i dues torres, una al sud i l'altra al nord, que sobresurten en alçada. Les obertures estan disposades a diferents nivells en relació al moment de la seva construcció i en destaca una finestra ogival del segle XV. El cos principal és de planta baixa, dos pisos i golfes. Els murs

són de carreus de pedra i les cobertes de teula. En el costat est hi ha dos coberts annexos de planta baixa dedicats a la producció de vi fets al final del segle XIX. Un conté tres tines de gran capacitat i a l'altre hi havia una premsa.

El catàleg de patrimoni de Manresa protegeix el mas integralment per la importància històrica i tradicional i pel valor paisatgístic. De fet, com que és un mas fortificat, té la categoria de bé cultural d'interès nacional (BCIN). Des de l'origen era del paborde (el cap dels canonges) de la Seu de Manresa, al voltant dels segles XV i XVI la família que hi vivia, els Culla, van pujar de categoria social i es van emparentar amb la noblesa barcelonina, de manera que algunes famílies burgeses de *ciutadans honrats* en van ser els propietaris fins al segle XX. El 1880 va servir de monestir per a una comunitat francesa de prop d'Avinyó expulsada per les lleis anticlericals i el 1980 el va adquirir l'Ajuntament per convertir-lo en equipament cultural.

PER SABER-NE MÉS:

- PUIG, Jaume, "Manresa conserva grans masos, amb molta història", a *El Pou de la gallina*, 2025, núm. 420.
- VILA CORTINA, Mireia, "Mas la Culla, talaia de Manresa durant set segles", a *Dovella*, 2023, núm. 137, p. 20-27.

Llorenç Capdevila

Biquini tot l'any

Hi ha dues característiques que, al meu entendre, agafen una rellevància especial en els relats de l'olonenca Miracle Sala. Una és la mirada femenina que trobem en molts dels seus textos, i no tan sols la seva o la d'alguna alter ego narratiu, sinó la de dones de diverses generacions que observen el món o recorden altres temps amb una sensibilitat exquisida. L'altra és l'amor per la llengua, perquè en els relats dels tres volums que ha publicat fins ara –*La força de les paraules* (2017), *Piscolabis* (2021) i el darrer, *El meu biquini verd* (2025)– trobem el llenguatge al servei de la narració, però també la narració al servei de les paraules, que, sovint, es converteixen en protagonistes. Per això hi solen aparèixer persones grans –sobretot dones, però també homes–, familiars de la narradora –els padrins, la mare, alguna veïna–, que connecten el passat amb el present i són els principals dipositaris de l'essència dels mots. De fet, en la nota introductòria d'*El meu biquini verd*, l'autora reconeix que el lligam entre tots els contes «és el meu compromís amb la llengua i la força de les paraules per transformar records, realitats i somnis».

A *El meu biquini verd* ensopaguem amb trenta-dos contes molt diversos: uns de més lírics, d'altres més realistes i la majoria recoberts per una patina d'ironia intel·ligent. Molts, com hem dit, estan protagonitzats per dones que, sense viure grans històries plenes d'èpica, es mouen per l'èpica de la vida amb decisió i en un entorn sovint rural. Però també, com passa en els altres reculls de l'autora, n'hi ha de protagonitzats per homes –de vegades d'èpoques remotes– i, fins i tot, per animals –un lleó, una vespa, un gos. Manllevant l'afirmació de l'epíleg que signa Jordi Estrada, podem dir que «amb la realitat en una mà i la fantasia en l'altra, l'autora va trenant històries amb un punt de realisme màgic, absolutament creïbles, perquè hi ha una veritat literària que s'imposa, sobre la base d'un llenguatge precís i colpidor, arrelat al parlar genuí de la terra, i amb un deix poètic...». No cal que sigui estiu, doncs, per posar-se el biquini verd de la Miracle Sala.

Eiques Torres

Joaquim Noguero

Mestre Ruaix

Mossèn Josep Ruaix, de Moià, l'home del català en fitxes que els de més d'una generació fèiem servir a l'escola, el mestre que ens ha resolt dubtes amb llibres com *Punts conflictius del català* o *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui*, l'intel·lectual de la llengua que, per lliure i amb una vocació i un rigor insubornables, ha marcat les reflexions sobre la norma fins a ser reconegut per la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans com a *col·laborador distingit*, obert al canvi, sí, però reformador prudent per no perdre un llençol a cada bugada, aquest home curiós i apassionat, humil d'actitud, és un exemple per a tots. Amb 85 anys, treballa igual d'inquiet i imparable que de jove.

Era a primers d'any, quan vam visitar-lo a casa seva. M'hi acompanyava Jordi Estrada amb el seu germà, per seguir com a observadors la conversa per a *Serra d'Or* que va establir-hi el seu nebot, Carles Riera, també estudiós de la llengua. Recordo memorable l'experiència. Per la memòria i la precisió de les reflexions. Però també per les hores de feina vinculades a cada apunt, del primer català en fitxes manuscrites a totes les elaboracions posteriors, que

inclouen la ciclostilada que primer vaig tenir a les mans, de petit. Ruaix va estudiar a Roma. Domina el llatí, el francès i l'italià. Té una trajectòria formativa impressionant –és també poeta de fina sensibilitat, orfebre que lima les paraules fins a l'encaix precís–, però la seva invisibilitat a l'hora de segons quins reconeixements pot molt ben ser deguda a l'exigència amb què ha assumit tants deures propers. A *La Tosca*, revista local de Moià, hi ha estat vinculat més de trenta anys com a corrector, redactor, editorialista i director, amb textos signats i sense. Escoltar-lo és un plaer, però sobretot una lliçó. Per l'actitud, amb curiositat per a tot: des de la forma d'un parlar fins al record de la creació de la Fura dels Baus, quan aquests *Baus* són un indret concret d'aquells topants. Al migdia, mentre baixàvem l'escala de cargol d'una tina antiga que

va insistir que veiéssim, petit i àgil sobre cada graó, me l'imaginava endinsant-se en el més profund de tot amb la mateixa empenta.

EL CUL DEL POU

QUE NO PASSI COM A SIXENA!

La Seu cedeix patrimoni per ser exhibit al Museu del Prado

La nostra és una ciutat d'acollida i d'intercanvi cultural. Per aquest motiu estem disposats a cedir el nostre patrimoni perquè en pugui gaudir públic d'altres contrades en mostres que contribueixen a resseguir la història de l'art. Amb aquest objectiu, el Retaule de Sant Marc de la Seu, juntament amb el Frontal Florentí, s'exposaran al Museu del Prado la propera primavera. Això sí, vistes les experiències i el terrabastall de les obres de Sixena, si us plau, assegurem-nos que totes dues peces tornin a Manresa en estat impecable un cop acabada la gira per la meseta, que ja sabem que si la cosa es judicialitza tot s'acaba complicant. Mentrestant, ens conformarem amb la contemplació de la col·lecció que atresora el Museu del Barroc, ara que també amplia el magatzem.

I no és pas que els manresans -lladres, pillos i gormands- no tinguem la nostra pròpia història de presumpte espoli amb els cossos sants que van traslladar-se de Sant Fruitós de Bages per donar una mica més de prestància a la nostra Seu que, per postres, mai no ha arribat a ser catedral. Tot plegat misèries de la gestió del patrimoni eclesiàstic amb peces d'art religiós que de vegades no se sap de qui són i on s'han de conservar perquè no es deteriorin. L'esperpent és màxim quan en la pugna per les pintures, les talles, les escultures o l'edifici sencer hi intervenen els bisbats, la conferència episcopal o algun delegat del papa de Roma que assegura tenir línia directa amb l'Altíssim. N'hi ha per llogar-hi cathedras. Ai, cadires.

«Ha anat avançant l'estiu
i la falta d'unitat
ens ha dut Salvador Illa
a la Generalitat
Tinc més d'un amic que diu
que tenim la llebre al sac.
Però quan miro la bèstia
per un i l'altre costat,
pel que sé, pel que endevino,
veig que fa pinta de gat.
L'amnistia no amnistia
perquè un tribunal injust,
ens ha aixecat la camisa
com un torero barrut.
Ens ha amorrat a la tanca
i nosaltres tots cornuts...».
Ja fa un any que això escrivia
i ara ho torno a repetir
perquè passem on passàvem,
i no podem seguir així.
Tant el govern de Madrid
com la Generalitat
s'administra amb l'avinença
dels partits que els hem votat.
De moment tot són promeses
i ben poc hem avançat.
Sense aplicar l'amnistia
anem per molt mal camí.
Anem a pas de tortuga
i toquem el violí.
De poc serveixen les urnes
quan tant és dir no com sí.
¿L'autèntica democràcia
deu seu d'origen diví?
Per això em costa de creure-hi.
No sé a tu?, parlo per mi.
Que passeu molt bona festa,
molt bona Festa Major,
i aquest any no us deixeu perdre
una gran exposició
sobre el final del franquisme
i els anys de la Transició,
quan per voler democràcia
anàvem a la presó.
Ah, i tingueu clara la dita:
post festum, pestum, pudor.
Jo sols hi afegiria:
paciència i n'ari 'nant,
que de soroll ens en sobra
als veïns petits i grans
de la plaça Sant Domènec
(per darrere i pel davant),
de cal Jorba, la Porxada,
de Valldaura i el voltant,
on un cop la gresca acaba
molts continuen mamant
pels carrers i per les places
fent un xivarri alarmant.

Turisme de proximitat

Després d'estudiar detingudament el web de Manresa Turisme, m'havia fet la il·lusió que la visita seria quelcom excepcional. Natura, cultura, patrimoni, enologia, història..., tot era molt atractiu i caldria escollir bé les visites. El viatge durava uns quants dies i estava convençut que aquesta etapa seria un revulsiu a la nostra rutina rural. Quan, pocs dies abans, vam saber que part del viatge sorpresa era travessar Manresa de punta a punta a principis d'estiu, vaig dormir ben poc. Quins nervis! La veritat és que no havia vist gaire món.

Som una colla que ens apleguem i compartim destinació gastronòmica comuna i, com en la majoria d'usuaris dels viatges organitzats entre setmana, la nostra feina és engreixar-nos. Encara que no em quedaria mai a viure en aquesta ciutat amb tan pocs espais verds, vista així, de passada, em va semblar bastant ben parida. La gent ens va rebre amb simpatia exagerada, potser perquè érem uns turistes peculiars, o perquè no van arribar a llegir bé la paraula Transhumància i van entendre que es tractava d'una rua Trans. La comprensió lectora és precària. La multitud que ens esperava –Mira! Mira! Quina gràcia!– no parava de tirar fotos. A la nostra rereguarda, el molt honorable ajuntament va tenir la deferència de disposar tot un operatiu de neteja que acomboiava tot el recorregut. Tot va anar molt de pressa. En menys d'una hora ens vam polir la ciutat. Ens crèiem que fèiem el turista, però resulta que l'atracció turística érem nosaltres.

Passats els dies i pensant-hi detingudament, crec que se'ns va pispar, com a mínim, la visita a la Manresa Medieval i el Museu de Barroc. El recorregut pel centre va ser tan ràpid que ens vam perdre els detalls de les edificacions modernistes i no se'ns va deixar aturar un moment ni per convidar a un tallat el senyor Amat-Pinella, tan predisposat sempre a compartir taula amb els passavolants al Passeig. La llet la hi posàvem nosaltres. Esperem que l'any que ve ens deixin visitar els edificis emblemàtics per dintre i alimentar-nos de la cel·lulosa emmagatzemada al Casino, contribuir amb les nostres deposicions a fer una aportació artística al conjunt de mosaics de la famosa cova que, en temps remots, va servir de refugi als nostres avantpassats i, si hi ha temps, proposem fer una becaina en aquesta catedral que fa tota la pinta de ser molt fresca. En cas que no sigui possible, exigim passar per la via verda.

IMMA SERRA: EL SO TRENCAT DEL PARKINSON

Ara fa vuit anys que Imma Serra deixava la direcció de la coral Eswèrtia després de quatre dècades. Poc després també plegaria de la direcció de l'escola de música de Sant Joan de Vilatorrada. En el seu millor moment de maduresa i abans d'encetar la seixantena, aquell cansament que tan l'afeixugava va ser diagnosticat com a Parkinson. Inapèl·lable. Però comencem pel començament: l'Imma és nascuda el 1957, la tercera de quatre germans, fills de l'empresari cafeter Joan Serra i de Conxita Fabregat. De petita va estudiar a la Companyia de Maria Lestonnac, al carrer Campanes, i després al col·legi Catalunya. I, per avançar un curs, encara la van internar un parell d'anys a la Bisbal de l'Empordà. «Si més no, d'aquella experiència recordo que vaig poder estudiar piano amb la senyora Campillo». I és que, segons ella, amb la música sempre s'hi ha anat trobant. Així, de ben jove, comença cantant en diferents formacions manresanes –Coral l'Aliret, Orfeó Manresà– i les arrels del pare a Rajadell també la duren a incorporar-se a l'espectacle *La treva naldalenca* amb tot de cançons dirigides per mossèn Pere Soldevila. «És ell qui m'anima a cantar». Es decideix a fer un curs de direcció i s'incorpora a la coral Al Vent, de Sant Vicenç de Castellet, i aviat dirigirà alguna cançó i també la coral infantil Nou Horitzó. Rajadell serà també l'escenari del 1975 al 1978 de les Musiqueríes, trobades de joves amants del cant coral. El cas és que l'Imma, després de passar per l'escoltisme, s'ha afegit al Centre Excursionista de la Comarca del Bages. Hi fa un curs d'iniciació a la muntanya, practica el piragüisme i fins treballarà a La Tenda, al carrer Casanova. Però el seu destí no era l'esport: al mateix CECB li proposen d'entrar a la coral Eswèrtia. Per tota la resta, els estudis del batxillerat noc-

turn se li feien inacabables, fins que comença a estudiar cant al Conservatori. Allà trobarà professors com Lluïsa Muntada, Montserrat Pueyo, Joan Cabero i Elisenda Cabero, en una carrera que no n'alletirà abans dels quaranta anys. Entremig ha festejat i s'ha casat amb en Jaume Badrenas —«era del Montserrat però va venir al Bages per les expedicions d'Alaska, el 77, Perú el 78 i el Lothse el 80... I al 81 ens vam casar: vaig fer sort!»— i en acabat vingueren un parell de criatures, la Laia i el Guillem. Mentrestant ella es continua formant en cursos de cant coral dirigits per Jordi Casas o a l'Esclat amb Manel Camp, Josep Padró, Viviana Salisi... i cursos de direcció amb l'Orfeó Lleidatà o a Pontons, amb Oriol Martorell. I encara vindrien cursos de rehabilitació vocal o de disfonies funcionals. Soprano com és, va formar part del grup Bacus i durant quinze anys va fer duet amb la pianista Pilar Pla. I és clar, hi ha la docència a l'escola municipal de música de Sant Joan de Vilatorrada, també com a directora. O aquests quaranta anys de direcció a l'Eswèrtia amb Joan Maria Bozzo. I enmig de tot aquest entusiasme li detecten la malaltia. «Vaig emprendre la lluita contra el Parkinson amb tota la voluntat. Fins vaig acceptar operar-me amb l'esperança de corregir una sentència que no tenia cap antecedent familiar». Però els resultats no acompanyen i el cos comença a sentir les limitacions. «L'escala de valors canvia, i tot va prenent un caire diferent. Moltes coses deixen d'amoïnar-te i fins i tot li he canviat el nom a la malaltia: és el meu company Karsimpon». Com una cançó, la conversa s'acaba. I la seva tornada és un lema, serè i decidit: «Amb el Jaume hem après a valorar les petites coses de cada dia. I sí, penso sovint en la mort. Però mentrestant celebro cada dia que passa i ara, només de veure el meu net a la vora, ja em rescabalo de tots els mals».

COM AFRONTEN LA TORNADA DE VACANCES ELS MANRESANS?

El despistat: «Diria que abans de marxar vaig deixar aparcat el cotxe al carrer Guimerà». L'optimista: «Com a mínim no m'he trobat la casa ocupada». El fatalista: «Tants incendis com hi ha hagut a tot arreu i ni amb això no hem tingut sort». El funcionari: «Quina estranya mania tenen alguns bars de fer vacances quan nosaltres tornem». L'ihlús: «Pot ser que ho hagi llegit al diari? Diuen que ens apujaran el sou, ens abaixaran els lloguers i trobarem lloc per aparcar». El miop: «Cada vegada que marxo quan torno trobo més acollidora la ciutat». L'optimista: «Si descomptem la festa de la Llum, ja queda un dia menys per a les vacances d'estiu». El sedentari: «Per veure catedrals, muntanyes i rius, jaestic bé no movent-me del parc de la Seu». L'hiperresponsable s'informa sobre si, durant la seva absència, s'ha produït algun canvi en les ordenances municipals, i el detallista, després de viatjar a Nova York, duu com a record un encenedor en forma d'estàtua de la Llibertat, que regala generosament a la nostra crema-contenidors local.

BUGADA AL POU

EL PASSEIG MARÍTIM DE MANRESA

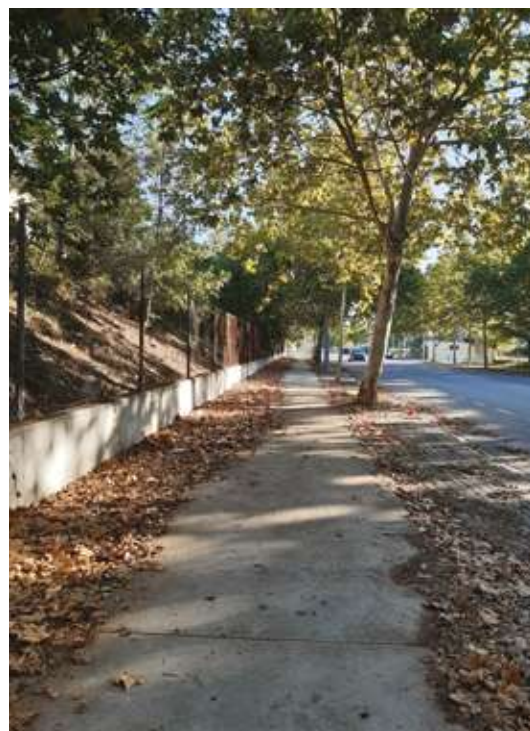
Començo la darrera bugada d'estiu amb aquesta curiositat que em fa arribar una lectora. És un missatge que ha trobat a Instagram i que si fos verídica ens hauria anat molt bé per als calorosos dies que hem passat. Tota la vida vivint a Manresa i m'acabo d'assabentar que tenim un passeig marítim a la ciutat. Ja tinc el banyador a punt!

MASIA 'MODERNISTA' EN VENDA

No es tracta pas de la Morera –que com és ben sabut també es ven– sinó la finca que hi ha al camí de les Pedres, al barri de Vista Alegre, amb uns jardins espectaculars sobre la ciutat. La casa i els jardins, propietat de Víctor Bardía Aquilué, antiquari de prestigi, van anar sent refets, sens dubte amb aportacions del seu amo, que hi va afegir elements modernistes, tot i que els experts em confirmen que no es pot dir que la casa sigui pròpiament d'aquest estil. Vaja que si us interessa entreu al web de la immobiliària, que l'anuncia com a «acollidora masia modernista amb 12.000 m2 de jardí, dues piscines i petit pitch and putt». El preu, 1.800.000 euros.

UNA TARDOR ETERNA

M'informen que al carrer Sallent, al Polígon industrial dels Dolors –on hi ha la gasolinera del Bon Àrea, per situar-nos–, és com si fos tardor tot l'any. A les vores de banda i banda s'hi acumula un llit de fulles seques que ens recorda el paisatge del mes de novembre al Passeig. La diferència és que allà hi veus les mateixes a l'agost que a l'abril. Segons com un s'ho miri ho pot interpretar com una mostra de deixadesa o ho pot veure com un paisatge bucòlic que et convida a una passejada tranquil·la i reparadora. Un indret poètic on, quan fa vent, «les fulles seques fan sardana, d'ací d'allà saltironant».

ON SÓN ELS ARBRES?

Parlant de natura urbana, una lectora de la revista em comenta que, arran de les obres de la plaça de la Independència, es van plantar una desena d'arbres que ja feien força goig. Al cap d'uns dies de forta calor ella va comprovar que les incipients fulles havien quedat seques i va témer el pitjor. Efectivament, els arbres es devien haver mort de set perquè ja no hi són. La seva reflexió és que sap greu perquè prometien una bona ombra per aquest estiu i estaven molt ben plantats amb els seus tutors corresponents i semblava una feina ben feta. Fer és una cosa, però el manteniment n'és una altra que no sempre es té prou en compte. Queda dit.

SUBTÍTOL ENIGMÀTIC

Quan parlo d'anècdotes com aquesta sempre hi afegeixo que tots els mitjans en fem, de píflies, nosaltres inclosos. Però és que no em puc resistir a fer-me ressò del subtítol enigmàtic que se'ls va escapar als companys de Regió7 el dia 18 de juliol passat. El titular feia referència a les cues que es van produir en l'obertura de l'outlet d'Stradivarius a Manresa. Ara, el subtítol ja és força més críptic i ens quedem amb les ganes de saber què caram se'ns volia dir...

L'EXTREMA DRETA INDEPENDENTISTA MANRESANA ÉS NOTÍCIA

El dia 25 d'agost el diari Ara va publicar un extens reportatge del periodista Xavi Tedó, sobre els moviments de l'extrema dreta independentista manresana, que segons el titular «prepara l'assalt a l'ajuntament de Manresa». El podeu recuperar a les xarxes, però us avanço que hi surten l'actual cap del FNC al consistori, Sergi Perramon, que hi afirma que no es presentarà pel seu partit actual, però que manté la voluntat d'impulsar una candidatura àmplia. El diari informa que Perramon s'ha reunit fa poc amb el president Mas, «en

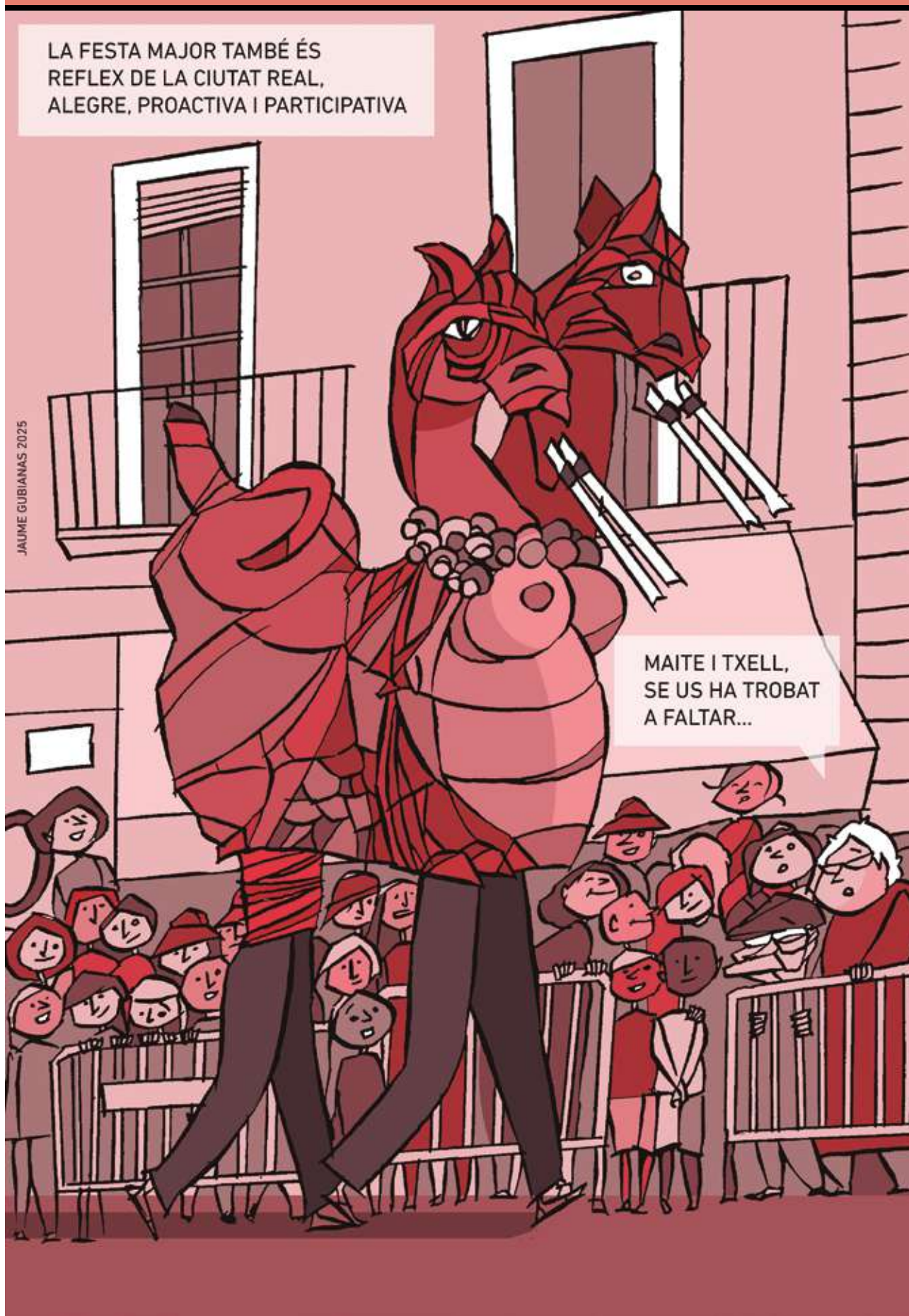
una visita de cortesia». El reportatge també recull que Aliança Catalana es presentarà segur a les properes municipals a la ciutat. S'hi esmenta el secretari d'organització del partit, el manresà Oriol Gès, i el responsable de comunicació al Bages, Bernat Bernabeu, diu que estan oberts a «teixir una candidatura àmplia». En fi, ja veurem com acaba tot plegat.

CONSERVATORI FORADAT

Un amable lector m'envia un detall de la teulada del teatre Conservatori, amb una foto captada en plena Festa Major, on es poden observar força forats entre les teules. El lector es mostra preocupat, però esperem que el problema ja estigui detectat per part dels serveis corresponents i s'hi posi remei abans que ens mullem en alguna representació teatral.

LA FESTA MAJOR TAMBÉ ÉS
REFLEX DE LA CIUTAT REAL,
ALEGRE, PROACTIVA I PARTICIPATIVA

JAUME GUBIANAS 2025

MAITE I TXELL,
SE US HA TROBAT
A FALTAR...

28a Fira Mediterrània Manresa

Arts
d'arrel

9—12
d'octubre
2025

79 propostes
artístiques

Músiques del món i música folk
Arts escèniques
Cultura popular

**Activitats gratuïtes
i preus populars** a partir de 6€

**Aprofita els avantatges
de la venda anticipada**

+ informació i venda d'entrades
firamediterrania.cat

Consulta tot
el programa

firamediterrania.cat
@FMediterrania

Organitza:

Amb el suport de:

DESCO
manre

DESCOBREIX-LA!
manresa.cat/benparida

